

Bogusław Paprocki

Kronika muzealna 1995

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 19, 405-430

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGUSŁAW PAPROCKI

KRONIKA MUZEALNA 1995

MUZEUM NARODOWE W KIELCACH

Głównym zadaniem w 1995 roku były prace nad wystawą *Sztuka niemiecka 1450 – 1800 w zbiorach polskich* angażującą działy Rzemiosła Artystycznego, Malarstwa i Rzeźby, Rycin, Numizmatyczny i Wydawnictw oraz pracownię konserwatorską. W ciągu roku przeprowadzono ogólnopolską kwerendę, opracowano i zredagowano katalog liczący około 1000 pozycji, zwieziono większość eksponatów, wykonano projekt plastyczny. Wystawę finansowała Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej; jej otwarciu przewidziano w początkach 1996 roku.

W pałacu były czynne stałe ekspozycje: *Wnętrza zabytkowe* (okrojone o część apartamentu biskupiego, gdzie od sześciu lat prowadzi się prace konserwatorskie), *Galeria Malarstwa Polskiego i Sztuki Zdobniczej, Dawne uzbrojenie europejskie i wschodnie, Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego* (z towarzyszącą wystawą *Józef Piłsudski w Kielcach*). W Rynku udostępniano wystawy: przyrodniczą i współczesnej sztuki ludowej oraz archeologiczną (*Kieleccyzna średniowieczna*).

Z wystaw czasowych do połowy lutego czynna była wystawa ikon, ponadto urządzono dwie nowe: *Jan Matejko – warsztat artysty* (ze zbiorów Domu Jana Matejki w Krakowie) i *Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich*; dla tej ostatniej wydrukowano bogato ilustrowany katalog obejmujący zbiór historycznej broni z Lwowskiego Muzeum Historycznego.

Muzeum włączyło się w obchody Roku Żeromskiego, 270-lecia Liceum Ogólnokształcącego

im. Stefana Żeromskiego w Kielcach, a także 30-lecia Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego, współorganizując wystawy w Warszawie i w Nałęczowie, sesje naukowe i spotkania literacko-muzyczne w Kielcach. Staraniem muzeum na elewacji dawnego gimnazjum zawisła tablica upamiętniająca mieszczące się tu szkoły w latach 1727–1961.

Muzeum pomogło również w urządzeniu ekspozycji w dawnym więzieniu przy ul. Zamkowej w Kielcach, której organizatorem był Oddział Kielecki Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

W pracach konserwatorskich nastąpił zastrój spowodowany brakiem środków finansowych. Zdołano tylko zakończyć restaurację stropu ramowego w apartamencie biskupim i przeprowadzić w tych pomieszczeniach badania architektoniczne. Dzięki dotacji Wojewody Kieleckiego i Funduszu Ochrony Środowiska udało się zmodernizować kotłownię centralnego ogrzewania, z zamianą ogrzewania na olejowe, co radykalnie zmniejszyło emisję szkodliwych dla pałacu substancji.

Wśród licznych darów dla muzeum można wymienić materiały źródłowe po geologu Janie Czarnockim przekazane przez córkę Katarzynę Pawłowską oraz kolekcję 45 oryginalnych rysunków i obrazów Stefana Żechowskiego подарowaną przez wdowę po artyście, Mariannę. Wielu darczyńców przekazało dokumenty i pamiątki, licząc na otwarcie zapowiadanej ekspozycji *Dzieje Kielc*; do otwarcia niestety nie doszło z braku funduszy, mimo silnej presji miejscowych środowisk.

W 1995 roku muzeum wraz z oddziałami odwiedziło 83 100 osób (w tym: pałac – 20 437, siedzibę w Rynku – 8416, Oddział Żeromskiego – 15 087, oddział Sienkiewicza – 39 160); z zajęć oświatowych (145 lekcji, 56 odczytów, 59 seansów filmowych), imprez muzycznych i literackich skorzystało dodatkowo 11 336 osób.

Opublikowano kolejny, 18. tom rocznika, zawierający głównie opracowania źródeł do historii Kielc i regionu, oraz wspomniany katalog broni myśliwskiej; zredagowano i oddano do druku obszerny katalog wystawy sztuki niemieckiej 1450–1800 w zbiorach polskich.

ZBIORY MUZEALIÓW

GROMADZENIE ZBIORÓW

W pierwszym rządzie należy odnotować fakt odnalezienia obrazu Kazimierza Szeremętowskiego z 1857 r. *Procesja w Chęcinach*, zaginionego w 1981 r.

Zbiory muzeum powiększyły się o 447 muzealiów; jednocześnie z inwentarza do książki materiałowej w działach przyrody i archeologii przeniesiono 187 obiektów. Do depozytu przyjęto XVII-wieczną monstrancję*, zarazem zwrócono 4 obrazy malarzy holenderskich i włoskich z XVI–XVII w., przekazane w depozyt w 1971 r. przez Muzeum Narodowe w Warszawie i eksponowane w pałacu (martwe natury F. Snydersa oraz przedstawienie Matki Boskiej ze śpiącym Dzieciątkiem).

Na skromnej liście zakupów (24 pozycje) znalazły się 4 obrazy Stefana Żechowskiego z lat 1932–1978 (sfinansowane przez Województwo Kieleckie), porcelanowy półmisek (Miśnia, ok. 1750), kielciana (materiały do kieleckiego rzemiosła z lat 1910–1935) oraz obraz ludowej artystki Marianny Wiśnios.

W ramach badań florystycznych i mineralogicznych Dział Przyrody zebrał 69 gatunków roślin naczyniowych z rezerwatu „Milechowy” k. Bolmina oraz okazy kalcytów z kopalni „Laskowa” pod Kielcami i „Ostrówka” koło Chęcin.

Dość liczne były dary: 576 obiektów od 28 osób. Na szczególne wyróżnienie zasługuje dar Katarzyny Pawłowskiej z Warszawy, córki Jana Czarnockiego, zawierający oryginal-

ne fotografie, rękopisy i maszynopisy, rysunki, mapy i druki dokumentujące działalność naukową zasłużonego geologa, które od 1990 r. znajdowały się w depozycie muzeum. Dar objął 594 pozycje oraz dodatkowo 316 dokumentów i fotografii. Marianna Żechowska, wdowa po Stefanie Żechowskim, podarowała 45 rysunków i obrazów z lat 30.-80. XX w. reprezentujących oryginalną twórczość artysty związanego z Księżem Wielkim, zaś Maria Michajłów-Wałach z Krakowa – obrazy zmarłego męża, Stanisława. Dział Historii wzbogaciły dary od osób, które w 1994 r. wypożyczyły obiekty na wystawę *Pokolenie nadziei. Kielczanie 1918–1939*.

Zbiory biblioteki powiększyły się o 212 książek; katalogów muzealnych przybyło 123, czasopism 203.

Do inwentarza wpisano 1638 pozycji (w tym 1572 zapisów w nowych inwentarzach działów: Malarstwa i Rzeźby oraz Numizmatycznego; założono 886 kart katalogu naukowego. Sygnatury inwentarzowe otrzymało ponad 11 000 zabytków archeologicznych. Biblioteka muzealna założyła 1741 kart katalogowych dla 497 książek; do katalogu czasopism wpisano 55 egz. kompletnych roczników. Kontynuowano opracowywanie katalogu starodruków. Pracownia Fotograficzna wykonała 1346 negatywów i 2340 odbitek – dla potrzeb inwentarza muzealiów, dokumentacji konserwatorskiej, wydawnictw i imprez. Dział Przyrody przystąpił do opracowania materiałów po geologu Janie Czarnockim (910 pozycji) oraz szczątków ssaków kopalnych w zbiorach muzeum.

Inwentaryzacja w 1995 roku objęła działy: Rzemiosła Artystycznego i Sztuki Ludowej. Stwierdzono brak 14 przedmiotów rzemiosła artystycznego, a podejrzewając ich wykradze-

* W 1996 r. przeszła ona na własność muzeum drogą wymiany na pacyfikał z rzymskokatolickiej parafii św. Katarzyny w Warszawie.

NABYTKI MUZEUM NARODOWEGO W KIELCACH W 1995 ROKU

Dział	Muzealia				Książka materiałowa		
	Zakup	Dar	Pozysk wł.	Depozyt	Dar	Zakup	Pozysk wł.
Archeologii	-	19	74 ¹	-	-	-	4*
Historii	18	120	4	-	9	-	90
Malarstwa i Rzeźby	4	30	-	-	-	-	3
Numizmatyczny	-	4	2	-	-	-	12
Przyrody	-	60	6	-	288	-	183*
Rycin	-	39	-	-	4	-	-
Rzemiosła Art.	1	-	10	1	-	3	62
Sztuki Ludowej	1	-	-	-	-	-	-
Lapidarium	-	-	-	-	-	-	23
Oddz. Żeromskiego	-	-	1	-	-	-	-
Oddz. Sienkiewicza	-	3	51 ²	-	-	26	-
Łącznie	24	275	148	1	301	29	378

¹ w tym 5 obiektów przeniesionych do inwentarza z ks. materiałowej

² w tym 4 obiekty przeniesione z biblioteki, 1 obiekt odzyskany

* obiekty przeniesione z inwentarza do ks. materiałowej

nie, złożono doniesienie organom ścigania. W działaniach poinwentaryzacyjnych starano się wyjaśnić rozbieżności w dokumentacji muzealiów oraz zakwalifikować i wycenić obiekty pozostające poza ewidencją w Dziale Rzemiosła Artystycznego. Z inwentarza Działu Archeologii przeniesiono do książki materiałowej kopie zabytków (wczesnośredniowiecznych szachów z Sandomierza, klosza lateńskiego z Grójca i neolitycznej amfory ze Żłotej), do inwentarza zaś włączono cenną dokumentację znalezisk archeologicznych – dzienniki ks. Stanisława Skurczyńskiego z lat 1922–1960, oraz malarskie wyobrażenie cmentarzyska w Łopusznie pędzla Zdzisława Lenartowicza, z 1914 r. W inwentarzu Działu Przyrody znalazły się próbki geologiczne ilów, piasków, glin i wapieni zbierane w różnych miejscach w latach 1963–1991 oraz pochodzące z odsłonięć i prac geologicznych – prowadzonych przez kierownika działu Eugenię Fijałkowską w ramach badań nad surowcami ilastymi przydatnymi w ceramice garncarskiej w regionie świętokrzyskim i sandomierskim. Wykorzystano je w artykułach publikowanych w roczniku muzealnym. Ze względu na brak kompletnej dokumentacji próbki zdecydowano usunąć z inwentarza. Podobnie nieprzydatne dla muzeum okazały się preparaty mikroskopowe bezkręgowców

oraz form pierwotniaków i bakterii, a także zbiory ślimaków i pajęczaków.

W Dziale Archeologii dokonano weryfikacji (w zakresie chronologii i funkcji) 1629 fragmentów ceramicznych oraz 300 wyrobów żelaznych, miedzianych i in. z grodziska średniowiecznego we Włoszczowie.

KONSERWACJA ZBIORÓW

W muzealnej Pracowni Konserwacji Dziel Sztuki przeprowadzono konserwację 10 obrazów: *Orońsko* Józefa Brandta, *Brama Krakowska w Kielcach* Szymona Górnickiego, *Kazanie ks. Ściegiennego* Andrzeja Olesia, autoportret Stanisława Wałacha, *Planty krakowskie* Józefa Mehoffera oraz portret i 4 pejzaże Kazimierza Pacewicza. Zabezpieczono 5 rycin (prostowanie, prasowanie, klejenie i podklejanie rozdarć – nr inw. MNKi/GR/2264-7, MNKi/HS/782). Dokonano renowacji 12 ram, dostosowując z zasobów magazynowych ramy do dwóch obrazów (*Planty krakowskie* Józefa Mehoffera i *Powrót z polowania* Tadeusza Rybkowskiego). Zabiegom konserwatorskim poddano meble (krzesła – nr inw. MNKi/R/572c i 1098/1, kwietnik – nr inw. 200), ceramikę (naczynia ćmielowskie – nr inw. MNKi/R/1242, 1248, 1334, 1839; puszki

na herbatę, Miśnia – nr inw. 917; filizanki i talerzyki, Hohenberg – nr inw. 1401-2, 1408, 1395-6; wazę, Świdnica – nr inw. 1834; czar-kę, Chiny – nr inw. 642; półmisek – nr inw. 1357); sklejono klosz do zegara kominkowego. Oczyszczono i zabezpieczono 100 monet z Działu Numizmatycznego.

Dla potrzeb wystaw wykonano passe-partout do rycin: 7 wiedeńskich i 70 technicznych; mocowano, poprawiano i czyszczono passe-partout przy rysunkach i rycinach wypożyczonych z Krakowa i Gdańska na wystawę sztuki niemieckiej.

W 1995 roku pracownię angażował przede wszystkim ruch muzealiów: dla obiektów uży-czanych na zewnątrz oraz przyjmowanych na wystawy własne sporządzono aż 951 opinii konserwatorskich, m.in. przyjęto oraz przygo-towano do transportu kilkaset obiektów wy-pożyczonych na wystawy: ikon, Matejkowską i myślistwa. Przygotowano, nadzorowano i brano udział w transporcie obiektów na wy-stawę sztuki niemieckiej, uczestnicząc w 20 wyjazdach.

Kierownik pracowni Marek Mazurek ucze-stniczył w pracach komisji konserwatorskich nadzorujących restaurację stropu ramowego z obrazami w apartamencie biskupim oraz konserwację dużego zespołu mebli zleconą

w 1994 r. Stanisławowi Więzikowi (Zakład Konserwacji i Wyrobu Mebli Stylowych w Strzegomicach k. Dębicy), posiadającemu uprawnienia w zakresie konserwacji zabytko-nych mebli. Pracownia pełniła stałą kontrolę stanu zachowania muzealiów oraz warunków klimatycznych na ekspozycjach i w magazy-nach. Dokonano przeglądu i bieżących konser-wacji muzealiów (przede wszystkim mebli, rycin i fotografii) w Muzeum Sienkiewicza w Oblęgorku.

Czyszczeniem i konserwacją muzealiów zajmowały się również działy: Archeologii (157 srebrnych i miedzianych monet z Połańca, Świętego Krzyża i Kielc, ząb mamuta, 47 ka-fli garnkowych z Siekluk) i Przyrody (9 poro-ży, 7 ptaków łownych). Kontynuowano zleco-ną w 1994 r. konserwację tapiserii herbowej Stefana Korycińskiego (kons. Helena Hryszko z Warszawy). Dla potrzeb wystawy myśliw-skiej p. Szczepan Markowski z Kielc zakon-serwował medalion zębura, niedźwiedzia bru-natnego, sarnę, głuszca, dropia i dwa bieliki.

W Muzeum Sienkiewicza w Oblęgorku część obiektów na podłożu papierowym (m.in. rysunki Piotra Stachewicza) zastąpiono foto-kopiami autorstwa art. fot. Pawła Pierściń-skiego. W celu właściwego przechowywania al-bumów i adresów wykonano specjalne pudła.

WYSTAWY

Ekspozycje stałe na piętrze pałacu (*Wnę-trza zabytkowe*) były nadal uszczuplone zamknięciem na czas prac konserwatorskich i badań architektonicznych trzech pomie-szczeń apartamentu biskupiego. Wycofano znaczną ilość mebli oraz portierę herbową, które skierowano do konserwacji.

W dawnej Sali Sztandarowej oraz w kapli-cy sąsiadującej z Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego na parterze pałacu Dział Historii urządził stałą ekspozycję *Józef Pił-sudski w Kielcach*, na którą złożyły się: obra-zy Stanisława Batowskiego *Wejście strzelców do Kielc* (szkic całości i scena środkowa tryp-tyku oraz kopia jednej ze scen bocznych), ka-mienne kartusze z godłem państwowym i her-bem Końciesza Piłsudskich (umieszczone przed 1939 r. w Sieni Górnej pałacu), kopia

rzeźby „Czwórki” (według oryginału autor-stwa Jana Raszki z Muzeum Sztuki Meda-lierskiej we Wrocławiu) wykonana w 1991 r. przez kieleckiego rzeźbiarza Stefana Maja, stolik marmurowy z lat 30. XX w. (pochodzą-cy prawdopodobnie z przedwojennego Domu Wychowania Fizycznego i Przystosobienia Wojskowego w Kielcach), fotografie i publika-cje dokumentujące pobyt Marszałka w Kiel-cach oraz *Złota Księga Miasta Kielc* z 1937 r. Nowa ekspozycja zastąpiła wystawę *Dzieje Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego* czynną w latach 1990–1993.

Dział Przyrody przystąpił do opracowywa-nia scenariusza nowej wystawy przyrodniczej, która zastąpi dawną nie zmienianą od 1969 r.

Ryc. 1. Fragment wystawy *Józef Piłsudski w Kielcach* z marmurowym stolikiem z lat 30. XX w. oraz z fotografiami i publikacjami dokumentującymi pobyt Marszałka w Kielcach

Z braku środków finansowych nie udało się urządzić stałej ekspozycji historycznej *Dzieje Kielc* w świeżo odrestaurowanym skrzydle pn. pałacu. W 1994 r. gotowy był scenariusz (w kilku wariantach dostosowanych do wielkości powierzchni ekspozycyjnej) oraz przygotowane eksponaty. Przeciągający się termin otwarcia tej wystawy wywołuje liczne reakcje miejscowych środowisk*.

Do 20 lutego była czynna wystawa *Ikony z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie* (omówienie w kronice 1994). W 1995 roku w siedzibie w Rynku urządzono dwie wystawy czasowe.

Jan Matejko – warsztat artysty (16 III – 6 VIII)

Komisarz: Małgorzata Buyko, kierownik Domu Jana Matejki w Krakowie; aranżacja plastyczna: Maria Kokoszyńska

Na wystawie przygotowanej przez Muzeum Narodowe w Krakowie zaprezentowano zbiory Domu Jana Matejki: przedmioty z kolekcji artysty oraz jego szkice rysunkowe i olejne, stanowiące warsztat malarza. Była to udana próba pokazania środków, jakimi posługiwał się artysta w swojej pracy – od pomysłu rysunkowego poprzez akcesoria, na szkicu olejnym kończąc. Wystawa była naj-

* Kielczanie czekają na wystawę. Przynoszą do muzeum stare fotografie, dokumenty, regionalne czasopisma, numizmaty, pamiątki. O Kielcach pamiętają ludzie, którzy stąd wyemigrowali, np. Rita Moritz z Nordstedt w Niemczech przesłała zdjęcia swego pradziadka Franciszka, który był niegdyś dyrektorem Głównej Dyrekcji Hutniczej. Zdzisław

Słota z Anglii przekazał pamiątki swojej służby w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Bardzo interesujący dar otrzymało muzeum od dra Andrzeja Gajzlera, potomka znanego suchedniowskiego poety: jego dziadek był właścicielem wapienników w Jaworzni. Każdego roku Dział Historii pozyskuje liczne dary i przekazy, bez możliwości ich ekspozycji („Echo Dnia”, 11 II 1995).

Ryc. 2. Stoisko z wystawy Jan Matejko – warsztat artysty z pokazem akcesoriów, które artysta namalował na swoich obrazach

większą z dotychczas zorganizowanych poza siedzibą macierzystego muzeum. Zgromadzone na niej około 300 eksponatów.

Ekspozycję rozpoczynały rysunki przedstawiające artystę i jego rodzinę oraz 10 tablic z wydanej w 1860 roku teki *Ubiory w Polsce*; uzupełniały je wystawione w gablocie pamiątki osobiste – okulary, kamizelki, szapoklak. Część środkową dużej sali zajęły gabloty ze strojami, a wśród nich szaty liturgiczne, stroje szlacheckie i mieszczek krakowskich, judaika – wraz z niezbędnymi dodatkami w postaci pasków, torebek, wachlarzy i in.; przykładem ubioru wykonanego według projektu Matejki była peleryna uszyta ze starych tkanin oraz buty.

Niezwykle interesujący był pokaz akcesoriów, przedmiotów dobranych przez samego artystę, które można było zidentyfikować w szkicach i studiach olejnych obrazów: *Kościuszko pod Racławicami* (m.in. biała sukmana krakowska i pas góralski, stanowiące elementy ubioru Bartosza Głowackiego), *Bitwa pod Grunwaldem*, *Sobieski pod Wiedniem*, *Batory pod Pskowem*, *Śluby Jana Kazimierza*. Kolekcji ubiorów towarzyszyły przykłady militariów i wyrobów rzemiosła artystycznego z XVII i XVIII w.

Na wystawie pokazano dużą ilość rysunków Matejki, począwszy od młodzieńczych, wykonanych przez ucznia Szkoły Sztuk Pięknych (m.in. zabytków Krakowa) – po studia portretowe oraz szkice kompozycyjne do cyklu wielkich tematów historycznych.

W ostatniej sali zgromadzono kartony – projekty polichromii kościoła Mariackiego w Krakowie z lat 1889–1891, z przedstawieniami godeł cechowych, herbów i motywów roślinnych. Wystawę uzupełniały reprodukcje obrazów. Zgromadzone eksponaty – akcesoria, liczne szkice ze „Skarbczyka” artysty, warianty kompozycyjne – „ożywiły” powszechnie znane, wielkie obrazy przedstawiające wydarzenia z historii Polski.

Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich (7 IX 1995 – 11 II 1996)

Komisarze: Elena Roman i Jan Głowka; oprawa plastyczna: Waldemar Oleszczak

Trzonem wystawy, do której doszło dzięki współpracy nawiązanej w 1994 r. z muzeami lwowskimi, była broń myśliwska pochodząca z bogatej kolekcji Lwowskiego Muzeum Historycznego; uzupełniały ją liczne trofea, wyroby ze szkła i ceramiki, meble o motywach myśliwskich oraz obrazy, ryciny i rzeźby. Wystawiono w układzie chronologicznym 175 okazów broni europejskiej, od najstarszych egzemplarzy oszczepów, luków i kusz z XVI–XVII w., broni białej (noży, pugińców, mieczy, kordelasów i tasaków) po przykłady broni palnej z XVII–XIX w. (arkebusów, muszkietów, wiatrówek, pistoletów).

Ekspozycję rozpoczynały oszczepy myśliwskie z XVI–XVII w. używane podczas polowań na „grubego zwierzka”: jeden z nich wyróżniał się sceną myśliwską wyrytą na grocie, drugi – przemyślną konstrukcją sprężynową uru-

chamiającą dodatkowe noże. Sąsiadowały z nimi łuk i kusze z bełtami oraz przykłady broni białej, m.in. oryginalny miecz „świński” używany na dziki. Broń przeznaczoną do cięcia i kłucia reprezentowały przykłady noży, puginałów, mieczy oraz popularnych kordów (kordelasów) i tasaków, o rękojeściach wykładanych rogiem jelenim, kością słoniową, metalem (złożony mosiądz, srebro), półszlachetnymi kamieniami, szylkretem i in., w pochwach ze skóry i metalu. Ich głównie dekorowano scenami myśliwskimi, końcom jalców zaś i głowicom rękojeści nadawano kształt kopyt jeleni, psich głów, dzikich zwierząt czy ptaków. Bezpośrednio z polowaniem związane były sztuczki myśliwskie, w zestawach złożonych z noża-siekacza, mniejszych nożyków, igły, widelca i małej piły – przechowywanych w futerałach.

Do licznych przykładów broni palnej należały na wystawie różne odmiany strzelb myśliwskich: arkebuzów i muszkietów z zamkami lontowymi, strzelb z zamkami kołowymi, skałkowymi i kapiszonowymi – po gwintowaną broń odcylkową produkowaną w 2. połowie XIX wieku. Obok broni palnej pokazano wiatrówki. Strzelby myśliwskie były wyrobami warsztatów rusznikarskich, dziełami indywidualnymi o oryginalnej konstrukcji i dekoracji wykonanymi w Anglii, Austrii, Belgii, Czechach, Francji, Hiszpanii, Polsce (Cieszynie, Jarosławiu, Krakowie, Lwowie,

Poznaniu, Warszawie), Rosji, Szwajcarii, na Śląsku (np. we Wrocławiu) i we Włoszech. Na lufach i zamkach bito punce, rytowano znaki własnościowe, ornamenty i sceny myśliwskie. Szczególnie bogato ozdabiano łoża i kolby, które rzeźbiono, inkrustowano, emaliowano (sceny wojenne, myśliwskie i mitologiczne). Wśród poloników zwracała uwagę dubeltówka krakowskiego rusznikarza Ignacego Höfelmajera z 1864 r. z herbami Korony, Litwy i m. Krakowa oraz nazwiskiem Józefa Ponia-towskiego.

Obok broni pokazano prochownice i ładownice myśliwskie (m. in. karpackie, wykonane z drewna i obite miedzianą blachą lub blaszane w skórze, z wytłaczanej skóry, rogu jelenia i in.), klucze do zamków kołowych, bukłaki i torbę na żywność (tzw. tajstrę) oraz sygnalówki.

Broń ze Lwowa uzupełniono kilkoma okazami ze zbiorów kieleckiego muzeum: kuszą myśliwską z 1751 r. (nr inw. MNKi/B/115), kordelasem (nr inw. 254) i miarką do odmierzania prochu (nr inw. 275).

Pokazowi broni towarzyszyły liczne trofea ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach, Nadleśnictwa w Suchedniowie oraz wypożyczone od myśliwych z Kielc (B. Domagała, S. Markowski), Suchedniowa (J. Markiewicz, J. Kuszewski) i Włoszczowy (Z. Stecko).

Sceny z polowań i motywy myśliwskie przedstawiały obrazy z Lwowskiej Galerii

Ryc. 3. Fragment wystawy *Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich* z kąci-kiem myśliwego

Malarstwa (m. in. F. Tepy, F. Kostrzewskiego, J. Kossaka, A. Malinowskiego) oraz z kieleckiego wybitych pluszem. Towarzyszyły im dużych rozmiarów fotogramy przedstawiające wnętrza lasu i sceny z polowań. Trofea grupowano na planszach lub wykorzystywano jako akcenty kompozycyjne, np. robiący wielkie wrażenie na zwiedzających medalion żubra oraz bielik z rozpostartymi skrzydłami. Szczęśliwym pomysłem było zaaranżowanie kącika myśliwego wyłożonego skórą niedźwiedzia. Dużym zainteresowaniem zwiedzających – zwłaszcza najmłodszych – cieszyła się kompozycja złożona z wysokich podmalowanych ekranów sugerujących wnętrza lasu, wypełniona zielonymi choinkami (wypożyczonymi przez kielecką Spółdzielnię Inwalidów „Współpraca”), wśród których umieszczono wypchane zwierzęta i ptaki. Zwiedzającym towarzyszyły odtwarzane z taśmy śpiewy ptaków.

Broń zademonstrowano w wolno stojących gablotach, które umożliwiały pokaz przestrzenny lub w formie kompozycji na planszach wybitych pluszem. Towarzyszyły im dużych rozmiarów fotogramy przedstawiające wnętrza lasu i sceny z polowań. Trofea grupowano na planszach lub wykorzystywano jako akcenty kompozycyjne, np. robiący wielkie wrażenie na zwiedzających medalion żubra oraz bielik z rozpostartymi skrzydłami. Szczęśliwym pomysłem było zaaranżowanie kącika myśliwego wyłożonego skórą niedźwiedzia. Dużym zainteresowaniem zwiedzających – zwłaszcza najmłodszych – cieszyła się kompozycja złożona z wysokich podmalowanych ekranów sugerujących wnętrza lasu, wypełniona zielonymi choinkami (wypożyczonymi przez kielecką Spółdzielnię Inwalidów „Współpraca”), wśród których umieszczono wypchane zwierzęta i ptaki. Zwiedzającym towarzyszyły odtwarzane z taśmy śpiewy ptaków.

Otwarcu wystawy, w obecności Bolesława Czajkowskiego, dyrektora Lwowskiego Muzeum Historycznego, oraz Zygmunta Szopy, Wojewody Kieleckiego, towarzyszyły hejnały myśliwskie wygrywane na sygnałórkach przez uczniów Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku.

WYSTAWY POZA MUZEUM

W Ośrodku Kultury Polskiej w Berlinie przez kilka tygodni (28 XI 1995 – 18 I 1996) prezentowano 51 drzeworytów Stefana Mroźewskiego. Był to kolejny pokaz dzieł wybitnego grafika (1992/1993 – Norymberga, 1994 – Mielecki Ośrodek Kultury), wybranych z kolekcji 200 grafik znajdującej się w zbiorach muzeum. Wystawę zorganizowano w ramach Dni Kultury i Gospodarki Regionu Kieleckiego w Berlinie, z inicjatywy Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach. Pokazano m.in. portret, kompozycje o tematyce religijnej, mitologicznej oraz wybrane ryciny z serii ilustrujących dzieła literatury światowej.

W ramach wystawy *Tradycje szkolnictwa technicznego w Kielcach*, autorstwa Jana Głównki, urządzonej w auli Politechniki Świętokrzyskiej w związku z 30-leciem tej uczelni (31 V – 30 VII), wystawiono żeliwne popiersie Stanisława Staszica wraz z postumentem wykonane w Białogonie, tzw. Kronikę Białogońską z lat 1842–1882 oraz kopie korespondencji dotyczącej produkcji broni w Zakładach Białogońskich z lat 1830–1831. W ramach uroczystości dyr. Alojzy Oborny mówił o Szkole Akademiczno-Górnicznej mieszczącej się w latach 1816–1826 w skrzydle pn. pałacu, jej laboratorium i wychowankach, w powiązaniu z Zagłębiem Staropolskim czasów Staszica.

Jan Głównka był autorem scenariusza stałej ekspozycji w części dawnego więzienia przy ul. Zamkowej w Kielcach, otwartej staraniem Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w dniu 6 sierpnia, w 50. rocznicę odbicia więźniów – żołnierzy AK. Ekspozycja składa się z trzech części: miejsca straceń i karcerów, dziejów Armii Krajowej w Kielcach (sylwetki dowódców, miejsca bitew i potyczek) oraz historii więzienia w latach 1939–1956. Muzeum przekazało kopię planu więzienia z 1941 r., którego oryginał pozyskało w 1995 r.

Z okazji sesji naukowej „Śladami Józefa Piłsudskiego” (12 maja) Dział Historii urządził w pn. skrzydle pałacu pokaz tryptyku Stanisława Batowskiego przedstawiającego epizody z pobytu legionistów w Kielcach w 1914 r. (szkic całości i część środkowa) oraz reprodukcji fotografii z pobytu Piłsudskiego w Kielcach w 1926 r., z uroczystości 15-lecia PAL w 1933 r., uroczystości żałobnych po śmierci Marszałka w 1935 r., marszów szlakiem „Kadrówki” i z otwarcia sanktuarium w pałacu w 1938 r. W gablotach wystawiono wydawnictwa związane z tematem sesji ze zbiorów Woj. Biblioteki Publicznej oraz monety, medale i odznaki przygotowane przez oddział kielecki Polskiego Towarzystwa Numizmatycznego.

Na początku grudnia w siedzibie Banku PKO przy ul. Sienkiewicza w Kielcach urządzono pokaz pięciu obrazów (*Zima S. Czajkowskiego*, *Pejaż zimowy z saniami W. Rzegocińskiego*, *Pejaż zimowy L. Lewickiego*, *Opuszczona A. Kozakiewicza* i *Park Łazienkowski nocą H. Szczyglińskiego*) zapoczątkujący cykliczną prezentację sztuki dawnej i współczesnej ze zbiorów muzeum. Obrazom

towarzyszyły obszerne informacje o twórcach wystawionych dzieł, wydrukowane przez bank.

Dział Rycin przygotował scenariusz wystawy *Grafika religijna ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, dokonując wyboru ponad 40 rycin z XVIII–XIX w., przedstawiających sceny z życia Chrystusa i Marii oraz świętych.

Dział Numizmatyczny opracował scenariusz wystawy *Wielkie bitwy oręża polskiego*, organizowanej wspólnie z krakowskim Muzeum Narodowym.

Dział Sztuki Ludowej współpracował przy realizacji wystawy w Gminnym Ośrodku Kultury w Chałupkach gm. Morawica pt. *Historia garncarstwa w Chałupkach* według własnego scenariusza.

RUCH MUZEALIÓW

Ruch muzealiów w 1995 r. zdominowały użyczenia (i zwroty) na wystawy własne: *Ikonny z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie* (92 poz.), *Jan Matejko – warsztat artysty* (315 poz.), *Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich* (uzupełnione własnymi eksponatami oraz miejscowymi trofeami – ogółem 266 poz.). Jesienią i zimą zwieziono większość z prawie 1000 eksponatów przygotowywanej na rok 1996 wystawy *Sztuka niemiecka 1450–1800 w zbiorach polskich*. Skala przedsięwzięcia okazała się tak duża, że wymagała opracowania szczegółowego harmonogramu dostosowanego do możliwości transportowych różnych przewo-

źników, skompletowania skrzyń, opakowań i materiałów do transportu, powołania zespołów wyjazdowych z udziałem konwojentów, zapewnienia odpowiednich magazynów i ich wyposażenia w regały i in. Ogółem w 1995 r. przyjęto 1473 obiekty.

Na zewnątrz wypożyczono 462 muzealia, m.in.: 55 grafik Stefana Mroźewskiego na wystawę w Polskim Instytucie Kultury w Berlinie; 54 dzieła rzemiosła artystycznego i 10 obrazów na wystawę *Style, ludzie, epoki* w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie; 34 eksponaty na wystawę *700-lecie godła państwowe* w Muzeum Historycznym we Wrocławiu; 3 obrazy Jacka Malczewskiego (*Pastuszek z chimera*, *Pytia*, *Portret Wielopolskiego*) na wystawę *Antyk Malczewskiego* w Muzeum Czar-toryskich w Krakowie; 3 eksponaty na wystawę *Jan Kazimierz na Śląsku* w Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu (tapiseria herbowa Korycińskiego, obraz J. Suchodolskiego *Śmierć hetmana Czarnieckiego*, model pomnika Zygmunta III Wazy); obraz W. Weissa *Upiór na wierzbie* na wystawę *Totenmesse*. *Munch*, *Przybyszewski*, *Weiss* w Muzeum Literatury w Warszawie; 9 obrazów i grafik do Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie na wystawę *Jak Czarniecki do Poznania*; 5 obrazów na wystawę *Malarstwo batalistyczne XVIII–XIX w.* w Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku; 10 dzieł sztuki ludowej (rzeźby A. Zegadły, J. Piłata i K. Rozina, obrazy J. Firmantego) na wystawę *Chłopi a Polska* w Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi; 113 wyrobów ceramicznych na wystawę w Muzeum Wsi Kieleckiej *Robił garcarz garce*.

DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWA

Większość zajęć oświatowych koncentrowała się w siedzibie w Rynku i wiązała się z problematyką trzech wystaw czasowych (ikon, Matejkowską i myślistwa) oraz programami szkół podstawowych i średnich; łącznie jest zwykle z pokazami filmów oświatowych. Zainteresowanie okazywane muzeum przez szkoły jest pobudzane corocznymi spotkaniami metodycznymi z nauczycielami plastyki i historii szkół kieleckich i województwa kieleckiego, organizowanymi przez Dział Nauko-

wo-Oświatowy (w 1995 r. – 4 promocyjne sesje). Jak co roku, szkolono przewodników PTTK (A. Gliwińska, K. Zapałowa). W zajęciach dydaktycznych sporadycznie tylko wykorzystywano stałe ekspozycje w Rynku (6 lekcji) i w pałacu (16 lekcji).

Urządzano też spotkania na wystawach czasowych – zarówno z ich autorami (komisarzami), jak i innymi specjalistami (zob. kalendarium). Szczególne zainteresowanie wywołała barwna, okraszona anegdotami opowieść

Leszka Mazana o Krakowie czasów Matejki. Trzy spotkania na wystawie myślistwa zdominowała tematyka przyrodnicza.

W ramach cyklu „Muzealne spotkania z historią” w siedzibie w Rynku i w pn. skrzydle pałacu odbyły się dwie imprezy adresowane do nauczycieli i uczniów szkół średnich, z referatami pracowników Muzeum: pierwsza – „Tradycje niepodległościowe na Kielecczyźnie” (Jan Głównka *Herb Kielc a tradycje legionowe*, Lidia Michalska-Bracha *Związki Józefa Piłsudskiego z Kielcami*, Tadeusz Kosiński *Kampania kielecka oddziałów strzeleckich*, Anna Myślińska *Wejście strzelców do Kielc w wizji malarzkiej Stanisława Batowskiego*) oraz druga – „W kręgu polskiej symboliki patriotycznej” (L. Michalska-Bracha *Bohater, symbol, mit w tradycji niepodległościowej*, A. Myślińska *Alegoria Polski w malarstwie historycznym*, Danuta Krawczyk, *Symbolika patriotyczna w twórczości Jacka Malczewskiego i Stanisława Wyspiańskiego*, Janina Skotnicka *Dzień zaduszny elementem tradycji narodowej*, Jan Głównka *Rola muzealnictwa w krzewieniu tradycji narodowych*, Włodzimierz Dubiel *Znaczenie miejsc pamięci narodowej w wychowaniu patriotycznym*). Uczestnikami imprez byli uczniowie liceów ogólnokształcących z Kielc i Skarżyska; łącznie je ze zwiedzaniem stałych ekspozycji w pałacu.

W kinie „Museion” urządzano okolicznościowe pokazy filmów związane z rocznicami powstania styczniowego, insurekcji kościuszkowskiej i wybuchem II wojny światowej, połączone z prelekcjami historyków (J. Głównka, W. Dubiel); na styczniowym pokazie zdemontowano oryginalne dokumenty z czasów powstania 1863 r. oraz pamiętki z okresu żałoby narodowej. Jeden seans poświęcono polskiemu malarstwu współczesnemu (D. Krawczyk).

Dużym powodzeniem cieszyły się tradycyjne „Wieczory na Zamku”: odbyło się 7 koncertów kameralnych z udziałem Collegium Musicum przy Filharmonii im. Oskara Kolberga w Kielcach, Kwartetu „Modigliani” z Lozanny oraz solistów, m.in. skrzypaczki Wandy Wiłkomirskiej. Towarzyszyły im spotkania przy zabytkach: Marta Samek opowiadała o rysunkach Friedricha Philippa Usenera (1773–1867), Alojzy Oborny o obrazach M. Gierymskiego i S. Wyspiańskiego,

Iwona Rajkowska o obrazie T. Kantora, Jan Głównka o sanktuarium Piłsudskiego. Kolejny koncert pieśni cerkiewnych w wykonaniu chóru pod dyrekcją Wiesława Trzypisa odbył się na wystawie ikon.

Szeroki zakres miała działalność oświatowa i popularyzacyjna Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego, powiązana z bogatym programem obchodów Roku Żeromskiego, 270-leciem I Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Żeromskiego i rocznicą 30-lecia muzeum.

Uczestnikami zajęć oświatowych (głównie lekcji z zakresu szkolnych programów wychowania plastycznego, połączonych z filmami) była młodzież szkół podstawowych i średnich Kielc i województwa kieleckiego. Ogółem w 1995 r. w muzeum i jego oddziałach zorganizowano 145 lekcji, 59 seansów filmowych, 55 odczytów i 10 koncertów. Skorzystało z nich 11 336 osób.

Promocję imprez muzealnych zapewniały szczegółowe informacje w miejscowej prasie, radiu i telewizji. Obok obszernych omówień wystaw i koncertów informowano o nowych nabytkach i darach dla muzeum, o badaniach architektonicznych w pałacu, o jubileuszu 30-lecia Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego, o współpracy międzynarodowej. W audycjach Radia „Kielce” i „Jedność” wystąpiło 10 pracowników muzeum. Szczególny rezonans wywołały przygotowywane ekspozycje *Dzieje Kielc* i sztuki niemieckiej. Informacji wizualnej służył słup ogłoszeniowy i wielka plansza na elewacji kamienicy w Rynku oraz wolno stojące plansze przy pałacu.

W miesięczniku „Ikar” (informator kulturalno-artystyczny Kielecczyzny) ukazał się cykl artykułów omawiających wystawy oraz prezentujących cenniejsze muzealia. O wystawie ikon pisała Bronisława Gumińska (nr 1), Matejkowskiej – Marian Gucwa (nr 3, 7-8) i Elżbieta Jeżewska (nr 10), myśliwskiej – Jan Głównka (nr 12). Rocznicową wystawę Żeromskiego w Warszawie omówiła Kazimiera Zapałowa (nr 2). Alojzy Oborny zaprezentował pałacową Galerię Malarstwa Polskiego (nr 7-8) i obrazy M. Gierymskiego (nr 2), H. Szczyglińskiego (nr 3), P. Michałowskiego (nr 6), J. Szermentowskiego (nr 10), K. Frycza (nr 11) i polskich monachijczyków (nr 12) oraz drzeworyty E. Bartłomiejczyka (nr 4). Kazi-

miera Zapałowa pisała o 30-leciu Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego („Ikar” nr 7-8) i o podarowanych muzeum fotografiach kieleckich gimnazjalistów (nr 2). Janina Skotnicka opisała ludowe szopki kukielkowe (nr 2),

a Paweł Król – kopalną czaszkę bizona (nr 12). Imprezę „Muzyka – dobra siostra” omówiono w nrze 5 „Ikara”, wystawę zaś ludowego garniarstwa w nrze 10.

PRACE NAUKOWE

K w e r e n d y. Działy: Rzemiosła Artystycznego, Rycin, Malarstwa i Rzeźby oraz Numizmatyczny zakończyły ogólnopolską kwerendę do planowanej na rok 1996 wystawy *Sztuka niemiecka 1450–1800 w zbiorach polskich*, na podstawie której opracowano scenariusz ekspozycji zawierający około 1000 eksponatów pochodzących z 60 państwowych i kościelnych instytucji oraz od osób prywatnych. Ogólnopolski zasięg miały również kwerendy do wystaw *Wielkie bitwy oręża polskiego* (Dział Numizmatyczny) i jubileuszowej o Henryku Sienkiewiczu.

Zakres rzeczowy kilkudziesięciu kwerend i konsultacji, udzielonych instytucjom i osobom, był zróżnicowany. Kwerendy z zakresu sztuki dotyczyły m.in.: dzieł J. Czajkowskiego, J. Deskura i Z. Beksińskiego (prace magisterskie), R. Praussa (red. Słownika Artystów Polskich), E. Rosenstein i R. Kramsztyka (wystawy monograficzne w Katowicach), J. Cybisa (wystawa monograficzna w „Zachęcie” warszawskiej); przedstawicieli ugrupowań artystycznych: Komitetu Paryskiego (M. Szczyrbuły, Z. Waliszewskiego, H. Rudzkiej-Cybisowej – Muzeum Narodowe w Krakowie) i Grupy „Rytm” (Muzeum Narodowe w Warszawie: 19 rysunków i rycin); ikonografii rodu Lubomirskich (Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu) i Leszczyńskich (Muzeum Okręgowe w Lesznie), Jana III Sobieskiego (Muzeum Okręgowe w Radomiu), miasta Jarosławia (Muzeum w Jarosławiu); Konstytucji 3 maja i powstania kościuszkowskiego (Muzeum Regionalne w Opocznie); Gdańska (wyroby złotnicze i metalowe, medale i ryciny – wystawa *Aurea Porta* w Muzeum Narodowym w Gdańsku); sztuki Islamu (tkaniny, ceramika, broń – Muzeum w Sosnowcu); centralnego katalogu zabytków marynistycznych w Polsce (Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku); szkła polskiego 1850–1939 (materiały do monografii); ubioru staropolskiego (Szkoła Artystycznego Projektowania Ubioru w Krakowie).

Spośród 18 kwerend historycznych można wymienić materiały dla Muzeum Żup Krakowskich w Wieliczce (rzemiosło i cechy polskich miast górniczych) i dla Muzeum Okręgowego w Sandomierzu („Zgoda Sandomierska”, 1570). Dział Archeologii udzielił 29 konsultacji opartych o materiały zabytkowe. W Dziale Sztuki Ludowej (11 kwerend) udostępniono materiały do prac dyplomowych na WSP w Kielcach (o Dziale Etnografii Muzeum Narodowego w Kielcach, o folklorze Ponidzia, ludowym stroju w Kieleckiem) i publikacji o rzeźbiarzu J. Bernasiewicz i stroju ludowym w Polsce, dla zespołu śpiewaczego w Mostkach (strój ludowy), dla Muzeum Śląskiego w Katowicach (dawna bielizna) i Muzeum Ludowych Instrumentów Muzycznych w Szydłowcu (budowniczości ludowych instrumentów muzycznych). W ramach kwerend własnych Dział Sztuki Ludowej kontynuował terenową dokumentację twórczości ludowej (malarza Józefa Firmantego z Korytnicy, kwiaciarki Heleny Ślufik z Bęczkowa). Dział Przyrody udostępnił materiały po Janie Czarnockim (praca magisterska na temat rozszerzenia granic Świętokrzyskiego Parku Narodowego), a Dział Rycin zbierał materiały do wystawy monograficznej Stefana Mrożewskiego. W oddziale Żeromskiego konsultowano pracę magisterską na temat muzeum (WSP Kielce).

Prace pozamuzealne. W maju w skrzydle pn. pałacu odbyła się sesja naukowa „Śladami Józefa Piłsudskiego” zorganizowana w 60. rocznicę śmierci Marszałka przez Dział Historii i Kieleckie Towarzystwo Naukowe. Podczas sesji referaty wygłosili m.in. pracownicy muzeum: Lidia Michalska-Bracha *Piłsudski w Kielcach*, Tadeusz Kosiński *Kampania kielecka oddziałów strzeleckich w sierpniu 1914 r. próba realizacji planów powstańczych Józefa Piłsudskiego*, Jan Główka *Rada Artystyczno-Konserwatorska m. Kielc a tradycje legionowe*, Kazimiera Zapałowa *Piłsudski*

a *Żeromski*, Krzysztof Urbański *Piłsudski a Żydzi*. Materiały sesji mają być publikowane.

Marta Pieniążek-Samek opublikowała w „Roczniku Krakowskim”, t. LXI, 1995 (s. 27–58) artykuł *Widoki Krakowa w albumie Friedricha Philippa Usenera*.

W pracy zbiorowej *Karczówka. Historia, literatura, architektura, przyroda* wydanej w Kielcach w 1995 r. Kazimiera Zapalowa zamieściła szkic *Żeromski o Karczówce* (s. 29–34).

Lidia Michalska-Bracha opracowała hasło do opublikowanego katalogu wystawy *Orzeł Biały* w Zamku Królewskim w Warszawie.

Anna Kwaśnik-Gliwińska wzięła udział w sesji poświęconej konserwacji tkanin w ASP w Warszawie, omawiając zasoby zabytkowych tkanin w Muzeum Narodowym w Kielcach i ich stan zachowania.

Na sesji w Jeleniej Górze poświęconej szklarstwu artystycznemu Krzysztof Myśliński przedstawił kolekcję szkła w kieleckim muzeum.

Podczas sesji popularno-naukowej poświęconej kieleckiemu gettu, zorganizowanej we wrześniu przez Kieleckie Towarzystwo Naukowe i Instytut Pamięci Narodowej w Kielcach, Tadeusz Kosiński wygłosił komunikat *Bony skarbowe getta w Łodzi ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach*, a Krzysztof Urbański referat *Rola niemieckich obozów koncentracyjnych w eksterminacji kieleckich Żydów*.

Janina Skotnicka opracowała dorobek rzeźbiarski Andrzeja Kozłowskiego ze Skarżyska (materiał do wniosku o przyjęcie do Stowarzyszenia Twórców Ludowych).

WYDAWNICTWA

Dział Wydawnictw przygotował do druku cztery duże pozycje: tom 18. rocznika muzealnego (34,5 arkuszy wydawniczych), katalogi dwóch wystaw: broni myśliwskiej i sztuki niemieckiej 1450–1800 w zbiorach polskich oraz przewodnik po Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego. W przygotowaniu katalogu wystawy sztuki niemieckiej brał udział kiluosobowy zespół autorsko-redakcyjny (E. Jeżewska, T. Kosiński, A. Kwaśnik-Gliwińska, R. de Latour, K. Myśliński, M. Pieniążek-Samek oraz M. Maćkowska). Opracowano 91 haseł katalogowych obiektów własnych. Przy redakcji haseł wykorzystano po raz pierwszy komputery. Bardzo obszernemu katalogowi (971 pozycji) towarzyszy wykaz cytowanej literatury oraz zestawienie przez M. Pieniążek-Samek indeksy: twórców, mecenasów i ośrodków, ikonograficzny oraz kolekcjonerów i dawnych właścicieli. Redakcja techniczna i opracowanie graficzne objęły również 482 ilustracje (w tym 44 barwne). W 1995 r. ukazały się: rocznik, jeden katalog i kilka druków drobnych.

„Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach”, tom 18, Kielce 1995 (s. 472, 176 il., nakład 300 egz., druk: Drukarnia Naukowo-Techniczna w Warszawie); opracowanie redakcyjne: Elżbieta Postoła

Podobnie jak w tomie 17, w obecnym roczniku dominuje tematyka historyczna związana z dziejami Kielc i regionu. Tom otwiera rozprawa Jana Głównki o genezie i historii herbu Kielc, oparta m.in. o tłoki pieczętno-ze zbiorów muzeum oraz odciski pieczęci miejskich reprodukowane w drukach z XIX i pocz. XX w. Posiadane przez muzeum źródła rękopiśmienne były podstawą dwóch artykułów Janusza Kuczyńskiego: o księdze wydatków i dochodów z lat 1826–1860 Franciszka Kontrymowicza (1785–1860?), oficera żandarmarii w Opatowie, następnie właściciela dóbr ziemskich w Siucicach, a zarazem emeryta mieszkającego w Końskich, Radomiu i Warszawie, oraz o księdze budżetowej szpitala miejskiego w Kurozwękach z lat 1732–1825. Obszerne studium tegoż autora została poświęcona ludności Kielc w świetle lustracji klucza kieleckiego z 1788 r., w którym autor analizuje ówczesną zabudowę miasta i ludność Kielc pod względem liczebności, rozwarstwienia społecznego i majątkowego, źródeł utrzymania i in. Do Kielc okresu międzywojennego, któremu w ostatnich tomach rocznika poświęcono sporo uwagi, nawiązuje artykuł Urszuli Oettingen o Pomniku Legionów i jego twórcy Janie Raszce, oparty m.in. o przytoczony w aneksie pamiętnik artysty. O glinach

stosowanych przez warsztaty ceramiczne w Bodzentynie i Daleszycach pisze Eugenia Fijałkowska. Jediną pracą dotyczącą zbiorów artystycznych muzeum jest – oprócz opracowania nabytków z lat 1989–1992 – omówienie portretów malarskich i rzeźbiarskich z okresu międzywojennego, autorstwa Elżbiety Jeżewskiej. Kilka komunikatów omawia prace konserwatorskie prowadzone w pałacu (w sanktuarium Piłsudskiego, przy stropie ramowym w apartamencie biskupim) oraz przy XVII-wiecznej tapiserii *Wódz (Aleksander Wielki lub Scypion) przyjmujący hołd*. Tom zamykają kroniki muzealne 1989–1992, recenzje i omówienia wydawnictw regionalnych oraz indeks.

Broń myśliwska XVI–XIX w. ze zbiorów Lwowskiego Muzeum Historycznego. Katalog wystawy (72 s., 58 il., nakład 500 egz.). Redakcja: Ryszard de Latour i Elżbieta Postoła

Katalog zawiera wprowadzenie autorstwa Jana Głównki, charakteryzujące eksponaty w kontekście historycznym, kulturowym i obyczajowym (tłumaczonym na język angielski) oraz wstęp komisarza wystawy z muzeum lwowskiego (Eleny Roman) w języku ukraińskim. Zasadniczą część katalogu tworzą tłumaczenia z języka ukraińskiego: obszerne opracowanie *Przemiany broni myśliwskiej na przestrzeni wieków* (Borys Melnik) i część katalogowa z opisami 175 eksponatów broni białej i palnej oraz oporządzenia (B. Melnik, E. Roman). Katalog jest bogato ilustrowany

(43 fot. czarno-białe i 15 barwnych) i zaopatrzone w wykaz płatnerzy, rusznikarzy i fabrykantów, których sygnatury występują na egzemplarzach broni. Do katalogu dołączono powielony, 8-stronicowy wykaz wszystkich eksponatów wystawy, w formie skróconego zapisu katalogowego – zarówno broni, jak i dzieł malarstwa, grafiki i rzemiosła artystycznego oraz trofeów myśliwskich i innych obiektów (rzeźbionych ptaszków autorstwa ludowych rzeźbiarzy, instrumentów muzycznych, akcesoriów myśliwskich).

Wydrukowano wkładkę angielskojęzyczną do informatora o muzeum, wydanego w 1994 r., z tekstem Krzysztofa Myślińskiego tłumaczonym przez Andrzeja Diniejkę.

W związku z wystawą Matejkowską wydano ulotkę charakteryzującą wystawę i ważniejsze grupy eksponatów (tekst: Małgorzata Buyko). Obu wystawom czasowym (Matejkowskiej i myśliwskiej) towarzyszyły plakaty.

Autorem projektów graficznych wszystkich wydawnictw muzealnych – a w wypadku plakatu i zaproszenia na wystawę Matejkowską również wykonawcą – był art. mal. Waldemar Oleszczak.

Dział Wydawnictw zajmował się również promocją i rozpowszechnianiem wydawnictw muzealnych, utrzymując stałe kontakty z punktami sprzedaży, m.in. w muzeach narodowych, z antykwariatami i księgarniami naukowymi Warszawy, Krakowa i Poznania.

PRACE BUDOWLANO-KONSERWATORSKIE

Brak środków finansowych uniemożliwił zakończenie restauracji loggii ogrodowej i schodów pałacu, a także trzech pomieszczeń apartamentu biskupiego; dokumentację techniczną ograniczono do projektu okien. Opracowany przez zespół konsultacyjny szczegółowy program prac projektowych i konserwatorskich w pałacu nie został w większości wykonany. Udało się tylko zakupić tkaninę na obicie ścian Trzeciego Pokoju Biskupiego (wielkoraportowy ornament w kolorze starego złota na ciemnozielonym tle), wykonaną przez Zakłady Włókiennicze w Łodzi według wytycznych muzeum.

W marcu zakończono – prowadzoną z przerwami od 1989 r. – restaurację stropu ramowego wypełnionego obrazami w apartamencie biskupim. Prace objęły montaż ramy stropowej oraz obrazów napiętych na specjalnie zaprojektowane (art. pl. Henryk Arendarski z Krakowa) aluminiowe krosna. W środkowym obrazie ze sceną sądu sejmowego nad arianami w 1638 r. zdecydowano się pozostawić XVIII-wieczne przemalowanie, odślaniając w dolnej części fragmenty dobrze zachowanej, pierwotnej kompozycji. Szczegóły konserwacji obrazów zawiera artykuł Aliny Celichowskiej, kierującej zespołem

Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki PKZ O. Kielce (s. 285–300).

Ze środków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przeprowadzono jesienią badania architektoniczne (zespół pod kierunkiem Jakuba Lewickiego) i stratygraficzne (Małgorzata Osełka) w trzech pokojach apartamentu biskupiego*, które poprzedzono inwentaryzacją pomiarową opartą o stabilizowaną geodezyjnie (niwelacja pozioma i pionowa) sieć niezależnych punktów. Dokonane odkrywki pozwoliły m.in. na umiejscowienie i określenie wymiarów nie istniejących portali oraz czeluści do pieców i przewodów kominowych. Potwierdzono informacje źródłowe o wtórnym osadzeniu obecnych kominków. Odkryto fragmenty XVIII- i XIX-wiecznych podłóg nawiązujących układem do relikwów XVII-wiecznych posadzek. W Drugim Pokoju Biskupim odsłonięto fragment pierwotnego stropu ze szfazyjnych belek oraz pałupu z desek, ze śladami po ramie stropowej. Badania w alkie-rzu wieżowym przyniosły odkrycie pierwotnego miejsca ustępowego, zamurowanego w XVIII w. w związku z wykonaniem schodów w grubości muru prowadzących na drugie piętro wieży (wejście na schody odmurowano). Natrafiono na ślad po zasklepionym szybie okrągłej klatki schodowej, która niegdyś wiodła na przyziemie wieży i do ogrodu. Stwierdzono pogrubienie ścianek podokiennych. Badania recenzowane przez prof. Marię Brykowską z Politechniki Warszawskiej mają być kontynuowane w 1996 r. Nowe pomiary i wyniki badań w apartamencie wykazały ograniczoną przydatność inwentaryzacji wykonanej przez Pracownię Konserwacji Zabytków w latach 1965 i 1979 oraz badań architektonicznych z lat 1970–1971, na których dotąd opierano programy konserwatorskie i muzealne oraz dokumentację projektową.

Dokonano również wstępnego rozpoznania stropu ramowego z pięcioma obrazami „Pakty szwedzkie” w I Pokoju Senatorskim (inwentaryzacja pomiarowa i konstrukcja ramy – Jakub Lewicki, charakterystyka i stan zachowania – Marek Mazurek). Po zdjęciu jednego

z obrazów narożnikowych (pd.-zach.) stwierdzono, że listwy ramy przymocowane są do belek stropowych i pałupu; przyścienny ćwierćwałek umocowany jest żelaznymi ćwiekami bezpośrednio do ściany. Obrazy są napięte na drewniane krosna i przykręcone śrubami do pałupu. Zarówno rama, którą złożono i malowano w trakcie XIX- – XX-wiecznych restauracji, jak i obrazy (dublowane przez A. Rycerskiego w 1861 r. i wielokrotnie naprawiane, m.in. po zalaniu wodą przez nieszczelny dach) są w złym stanie i wymagają pilnej konserwacji. Wykonano doraźne zabezpieczenie spęczeń w zdjętym obrazie oraz zabezpieczono zacieki i rozmycia w obrazie pn.-wsch.

W związku z ugięciem jednej z dwóch belek podciągowych (tragarza) w dolnej sieni pałacu, odsłonięto ją na całej długości spod tynku i zbadano wytrzymałość (ekspertyza inż. J. Słonia). Stwierdzono, że tragarz wykonany z jednego pnia modrzewia zachował się w bardzo dobrym stanie (także w partiach końcówek wpuszczonych w mury), a występująca w nim spękania i lekkie ugięcie wynikają z pracy drewna. Wykonana w XIX wieku z materiału rozbiórkowego ścianka działowa w sieni, dotykała tylko krawędzi belki. Po usunięciu znad tragarza cegieł, na osi belek poprzecznych stropu podłożono betonowe „poduszki” i dębowe kliny, a powierzchnię tragarza nasączono 5% roztworem żywicy syntetycznej (paraloid B-72). Prace wykonał Zakład Remontowo-Budowlany Bożeny i Bogdana Me-tów w Kielcach.

Przy tej okazji powrócił stale aktualny problem badań stropów nad parterem pałacu, a w szczególności nad dawną sienią i izbą stołową – podpartych obecnie ściankami i słupami.

Przy skrzydle północnym pałacu prowadzono roboty kamieniarskie: w podcieniach, na schodach, cokołach i chodnikach. W podcieniach skrzydła założono latarnie. Dokończono brukowania dziedzińca po stronie północnej pałacu.

Zespół konsultacyjny zajmował się m.in. kontrowersyjną sprawą odtworzenia marmurowych portali w apartamencie biskupim (a w przyszłości w apartamencie senatorskim), rozważając sugestię prof. Jerzego Kowalczyka, aby za wzór przyjąć uproszczoną wersję piaskowcowego portalu z Drugiego Pokoju Pralatów. Materiały źródłowe i wstęp-

* J. Lewicki *Sprawozdanie z pierwszego (wstępnego) etapu badań architektonicznych 2, 3 i 4 pokoju biskupiego pałacu biskupów krakowskich w Kielcach*, Kielce 1996, mps, rys.

ną dokumentację fotograficzną portali w pałacu przygotował Janusz Kuczyński. Przedyskutowano opracowaną przez Annę Kwaśnik-Gliwińską propozycję wyposażenia wnętrza apartamentu biskupiego.

Przy konserwacji oraz odtwarzaniu portali, kominków i posadzek pomocna będzie opracowana przez inż. Eugenię Fijałkowską ekspertyza charakteryzująca marmury użyte w pałacu, z której wynika, iż zastosowano trzy gatunki marmuropodobnych, dających się polerować, twardych wapieni, wydobywanych w okolicach Chęcin: grubokrystaliczną, biało-wiśniową „rózankę” z góry Zelejowej, zlepienie „Zygmuntówka” z Czerwonej Góry (wiśniowo-białe) i „Bolechowice” (brunatno-szare), oraz użyłony kalcytem, szary marmur ze złoża „Szewce” z góry Okrąglicy. Stosowano też sprowadzany czarny marmur z Dębnik spod Krakowa.

W oparciu o wytyczne muzeum zespół architektów krakowskich wykonał projekt techniczny okien pałacu*. Zewnętrzne okna mają nawiązywać podziałem i rodzajem oszklenia do okien XVII-wiecznych: dwuskrzydłowe, podzielone słupkiem, ze ślemieniem przesuniętym do góry, z 30 prostokątnymi szybkami z surowego szkła, oprawnymi w olów i wzmocnionymi stalowymi wiatrownicami. Od wewnątrz zaprojektowano okna zespolone, z szybami o właściwościach filtracyjnych (UV) i termoizolacyjnych. W oknach alkierza przewidziano istniejące pierwotnie krążki z herbem Korab. Przy oknach mają być dwuskrzydłowe okiennice, malowane na zielono.

Pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków kontynuowano prace przy odwodnieniu spichlerza od strony ogrodu (Zakład Remontowo-Budowlany Metów w Kielcach). Na podstawie projektu inż. J. Słonia – pod dnem fosy, na całej długości 85-metrowej elewacji, założono zainstalowaną rurę odpływową ze spadkiem w kierunku studni kaskadowej, skąd woda odprowadzana jest pod budynkiem wprost na ul. Zamkową; na rurze ułożono betonowe korytka. Podczas prac okazało się, że dno fosy znajduje się około 30 cm po-

nżej fundamentu muru spichlerza posadowionego bezpośrednio na skale. Mur oporowy obniżono w części zachodniej o ok. 50 cm; trzy przeszła od wschodu wymurowano od nowa.

Również Zakład Remontowo-Budowlany Metów dokonał podstemplowania odcinka muru okalającego pałacowy ogród od strony ul. Kapitulnej. Istniejąca w murze północnym wnęka, licząca około 35,5 m długości i 5 m szerokości, powstała po wzniesieniu w 1821 r. pię-

Ryc. 4. Zagrożony odcinek muru okalającego pałacowy ogród od strony ul. Kapitulnej, zabezpieczony stemplami

trowego domu murowanego i pełniła rolę podwórka. Na tym odcinku rozebrano mur oryginalny, wykorzystując kamień przy formowaniu murów wnęki. Rozebrano wówczas także istniejący w załamaniu muru tzw. *puntone* – analogiczny do *puntone* w załamaniu zachodniego odcinka muru, przerobionego na basztę. Sam budynek rozebrano po pożarze w 1988 r. Zagrożony odcinek muru wzmocniono drewnianymi podporami, zaklinowanymi betonowymi blozkami. Doraźnie wykonane zabezpieczenie nie wyklucza odtworzenia pierwotnego przebiegu muru w linii zachowanych fundamentów oraz uczytelnienia *puntone*.

W Ośrodku Ochrony Zabytkowego Krajobrazu w Warszawie powstały *Wytyczne kon-*

* Projekt techniczny stolarki okiennej, okuć oraz oszklenia w pałacu biskupim w Kielcach (W. Niewalda, S. Słęzak, M. Bogusz; konsultacja A. Sudacka), Kraków 1995, mps, rys.

serwatorskie do projektu rewaloryzacji ogrodu zamkowego w Kielcach autorstwa Doroty Sikory – oparte głównie o *Studium kompozycyjno-historyczne ogrodu zamkowego w Kielcach* (Janusz Bogdanowski, 1969) i książkę *Wzgórze Zamkowe w Kielcach* (Jan L. Adamczyk, 1991).

Dzięki dotacji Wojewody Kieleckiego oraz wsparciu Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonano modernizacji kotłowni centralnego ogrzewania, z zamianą

ogrzewania na olejowe. Dzięki temu zlikwidowano emisję szkodliwych gazów i sadzy, a elektroniczny system regulacji zapewnił pożądane temperatury we wszystkich budynkach zespołu pałacowego, choć na przeszkodzie w sprawnym obiegu ciepła stoi zużyta, licząca kilkadziesiąt lat, instalacja w korpusie głównym pałacu.

W siedzibie Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego dokonano renowacji ozdobnych drzwi wejściowych.

RADA MUZEALNA

Obradująca w dniu 23 listopada w uszczuplonym składzie Rada Muzealna (4 spośród 10 członków), pod przewodnictwem prof. Andrzeja Rottermunda, wysłuchała sprawozdania dyr. Alojzego Obornego z działalności wystawienniczej i konserwatorskiej muzeum w roku 1995 oraz zamierzeń na rok 1996. Wśród planowanych przedsięwzięć podkreślono rangę przygotowywanej wystawy *Sztuka niemiecka 1450–1800 w zbiorach polskich* – pierwszej tego rodzaju prezentacji zasobów nwożytej sztuki niemieckiej w Polsce; towarzyszyć jej będzie obszerny katalog. W pn. skrzydle pałacu zamierza się otworzyć stałą galerię sztuki polskiej od około 1900 r. po czasy współczesne oraz wystawę *Dzieje Kielc*. Międzynarodowe kontakty będą owocować wystawami grafiki: holenderskiego artysty Ru van Rossema oraz ze zbiorów zamku Höxter-Corvey w Westfalii.

Prace konserwatorskie powinny się koncentrować w apartamencie biskupim, w którym należy pilnie zakończyć badania architektoniczne i na podstawie ich wyników wykonać dokumentację projektową i przystąpić do restauracji wnętrz. Warunkiem realizacji tego przedsięwzięcia jest uzyskanie gwarancji odpowiednich środków, jeszcze w I kwartale 1996 r. Gwarancje finansowe powinny zdaniem dyr. Obornego objąć restaurację całego korpusu głównego pałacu, którego stan pogarsza się z każdym rokiem. Konsekwencją modernizacji kotłowni jest potrzeba pilnej wymiany w pałacu przewodów centralnego ogrzewania. Natychmiastowej wymiany wymagają okna. Również stan techniczny stropów nad parterem budzi poważne obawy.

Tymczasem z braku środków w 1995 r. wstrzymano praktycznie większość prac projektowych i konserwatorskich, także przy loggii ogrodowej i w samym ogrodzie.

Jakub Lewicki przedstawił wyniki badań architektonicznych w apartamencie biskupim, Janusz Kuczyński zaś – uwagi na temat odtworzenia marmurowych portali*. Informacje o portalach pojawiają się w sześciu inwentarzach sporządzonych między rokiem 1645 a 1845; późniejsza ich historia nie została do końca wyjaśniona. Podczas remontu w latach 1860–1863 wymontowano na piętrze kilka marmurowych portali; w 1867 r. jakieś portale z pałacu wykorzystano we wznoszonej wówczas cerkwi prawosławnej, skąd w 1928 r. cztery z nich wróciły z powrotem do pałacu. Wzorem dla odtworzenia portali w apartamentach miały być portale z Izby Stołowej Górnej, jednak w miejscu wzmiankowanych w źródłach herbów Korab widnieją tam równoramienne krzyżyki. Wątpliwości te spowodowały, iż zwrócono się o opinię do prof. Jerzego Kowalczyka, który zaproponował, aby przy rekonstrukcji oprzeć się o piaskowcowy portal z Drugiego Pokoju Prałatów (z pominięciem kartusza herbowego i umieszczeniem daty wykonania).

Po dyskusji Rada zatwierdziła sprawozdanie z działalności muzeum w 1995 r. i zaaprobowała zamierzenia na rok 1996. Podkreślając bardzo wysoką rangę kieleckiego pałacu

* J. Kuczyński *Kilka uwag w sprawie odtworzenia marmurowych portali w apartamencie biskupim pałacu kieleckiego*, Kielce 23 XI 1995, mps

w historii kultury polskiej i europejskiej, Rada opowiedziała się za priorytetowym potraktowaniem pałacu w planach rządowych, począwszy od 1996 r., czego wyrazem powinno być przyznanie środków finansowych, odpowiednich do potrzeb, oraz udzielenie gwarancji finansowych na czas generalnej restauracji pałacu. Wojewódzki Konserwator Zabytków złożył już w tej sprawie odpowiedni wniosek w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Rada postuluje pilne zakończenie badań architektonicz-

nych w apartamencie biskupim oraz przedstawienie na podstawie ich wyników koncepcji wnętrza, która powinna być przedmiotem osobnego posiedzenia Rady, z udziałem zaproszonych specjalistów. Uznano potrzebę dalszych badań architektonicznych i stratygraficznych w pałacu, w powiązaniu z programem prac konserwatorskich. Jednocześnie zaaprobowano próbkę tkaniny obiciowej dla Trzeciego Pokoju Biskupiego.

VARIA

Na spotkaniu z drem Holgerem Rabe, wicedyrektorem Muzeum Höxter-Corvey w Westfalii omówiono szczegóły współpracy w dziedzinie wystawienniczej (polskiego malarstwa portretowego i pejzażowego, grafik S. Mrozeńskiego ze zbiorów kieleckich oraz niemieckiej sztuki barokowej) i konserwatorskiej.

Janina Skotnicka była członkiem jury konkursów „Wielkanoc w sztuce ludowej”

(WDK Kielce, 5 IV), „Współczesna sztuka religijna” (Towarzystwo Inicjatyw Kulturalnych im. C. K. Norwida w Kielcach, 27 XI) oraz „Kapliczki w sztuce ludowej województwa kieleckiego” (WDK Kielce, 11 XII).

Muzeum prowadziło (Krzysztof Urbański) dokumentację wywozów zagranicznych: w 1995 r. zaopiniowano 146 podań, wydając zezwolenia na wywóz stały 4851 obiektów; rozpatrzono 7 podań o wywóz czasowy.

ZMIANY PERSONALNE

Pracę w muzeum podjęli: mgr Rafał Trafiałek, historyk – komendant Straży Przemysłowej (16 I), mgr Krzysztof Myśliński, historyk sztuki – adiunkt w Dziale Rzemiosła Artystycznego (21 II), mgr Piotr Chyb, polonista – asystent w Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego (1 XI), Waldemar Bałanowski, szkutnik – rzemieślnik w Pracowni Stolarskiej (11 XII) oraz mgr Alina Celi-chowska, konserwator zabytków – adiunkt w Pracowni Konserwatorskiej (15 XII).

1 stycznia mgr Paweł Król, asystent w Dziale Przyrody, został mianowany kierownikiem tego działu; 1 marca stanowisko Głównego Inwentaryzatora objął mgr Bogusław

Paprocki; do Działu Głównego Inwentaryzatora przeniosła się mgr Anna Lewicka, adiunkt w Dziale Rzemiosła Artystycznego (1 III); dr hab. Krzysztof Urbański ograniczył zakres obowiązków kuratora do opiniowania wywozów za granicę (1 X).

28 lutego przeszedł na emeryturę Janusz Kuczyński, mgr historii kultury materialnej, należący do najaktywniejszych i twórczych pracowników muzeum, w którym przepracował 40 lat. W latach 1958–1971 kierował Działem Archeologii, od 1971 r. – Działem Głównego Inwentaryzatora. Związany nadal z muzeum, opracowuje tematy dla potrzeb restauracji zespołu pałacowego.

ODDZIAŁY

MUZEUM LAT SZKOLNYCH
STEFANA ŻEROMSKIEGO

Był to rok pracowity dla muzeum, które już w 1994 r. włączyło się w obchody Roku Żeromskiego; kulminacją uroczystości był zjazd absolwentów I Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Żeromskiego w Kielcach (22–24 kwietnia) – szkoły o 270-letnich tradycjach. Uroczystości zbiegły się z 30-leciem muzeum oraz 10-leciem Towarzystwa im. Stefana Żeromskiego. Będąc członkiem komitetów organizacyjnego i honorowego jubileuszu, kierownik muzeum Kazimiera Zapalowa współorganizowała wszystkie imprezy muzealne.

Do maja czynna była w Muzeum Niepodległości w Warszawie wystawa otwarta w grudniu 1994 r. *Stefan Żeromski 1864–1925*, której współorganizatorem było Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego (zob. *Kronika muzealna 1994*). Muzeum uczestniczyło w organizacji wystawy biograficzno-literackiej poświęconej Żeromskiemu, otwartej 25 XI w Klubie Nauczyciela w Warszawie oraz ekspozycji *Świątokrzyska kraina Stefana Żeromskiego* w Nałęczowie. Na wystawach odbyło się sześć spotkań dla studentów i licealistów warszawskich oraz uczniów i kuracjuszy w Nałęczowie.

W pałacu kieleckim muzeum zorganizowała imprezę literacko-muzyczną *Muzyka – dobra siostra* na temat fascynacji i zainteresowań muzycznych Żeromskiego. Szczególny charakter miał muzealny wieczór literacko-wspomnieniowy *Śladami starszego kolegi*, z udziałem absolwentów kieleckiego gimnazjum (matury 1938–1973) – autorów prezentowanych na kiermaszu książek. Imprezy przygotowała i prowadziła Kazimiera Zapalowa. Jako współorganizator muzeum uczestniczyło 27–28 września w konferencji naukowej „Adaptacje filmowe utworów Żeromskiego” (z referatem Romana Tusznio „*Popioły*” Żeromskiego i *Wajdy*), połączonej z przeglądem filmów z lat 1929–1987 oraz w sesji (17 X) poświęconej twórczości Żeromskiego (referat K. Zapalowej *Lata szkolne Żeromskiego w Kielcach*); odbyły się one w pałacyku Zielińskich w Kielcach.

Podczas zjazdu absolwentów I Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Żeromskiego w elewację dawnego gimnazjum wmurowano granitową tablicę upamiętniającą istniejące tu szkoły, począwszy od Szkoły Księży Bartoszków (1727–1819) po I Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego (1961–1962); napisy wykuł inż. Stanisław Goleń. Tablicę ufundowało Stowarzyszenie Ochrony Dziedzictwa Narodowego. W księdze pamiątkowej jubileuszu 270-lecia liceum Kazimiera Zapalowa opublikowała artykuły *Kolega patron* i *Stypendia dla Radków*.

Staraniem muzeum ukazał się druk bibliofilski poezji i myśli Jerzego Korey-Krzeczowskiego (absolwenta gimnazjum w 1939 r.) *Dojrzała pogoda*, w opracowaniu graficznym Andrzeja Zapały.

Po raz kolejny wręczono stypendia im. Andrzeja Radka: otrzymało je 26 absolwentów szkół podstawowych województwa kieleckiego i tarnobrzeskiego. Muzeum ufundowało nagrody książkowe oraz bilety wielokrotnego bezpłatnego wstępu na wystawy.

Oprócz oprowadzania po stałej ekspozycji muzeum przeprowadziło ponad 30 lekcji i spotkań, m.in.: szkolenie zespołów harcerskich zgłoszonych do konkursu wiedzy o Żeromskim oraz kandydatów na przewodników świątokrzyskich, spotkanie z uczniami I Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego w Kielcach na temat tradycji literackich szkoły. Podczas ogólnopolskiego zlotu szkół średnich w Mąchocicach Kazimiera Zapalowa mówiła o związkach Żeromskiego z Kielecczyną. Frekwencja w muzeum wyniosła 15 087 osób.

MUZEUM HENRYKA SIENKIEWICZA
W OBLĘGORKU

Obok bieżącej działalności związanej z obsługą zwiedzających (39 160 osób), zajęciami oświatowymi (5 odczytów i 15 lekcji dla uczniów szkół podstawowych i średnich oraz dla studentów polonistyki), popularyzacją i promocją muzeum (audycje telewizyjne, m.in. z cyklu „*Podróże literackie*”, opracowanie materiałów do wydawnictwa albumowe-

go) – muzeum włączyło się do planowanych w 1996 roku ogólnopolskich obchodów rocznic sienkiewiczowskich (150-lecie urodzin, 80-lecie śmierci). Z okazji 90-lecia przyznania Sienkiewiczowi Nagrody Nobla, przypadającego w grudniu 1995 r., wykonano stempel okolicznościowy. Przeprowadzono ogólnopolską kwerendę sienkiewiczianów, nawiązano współpracę z Muzeum Literatury w Warszawie w sprawie wspólnej wystawy jubileuszowej.

Jak co roku, udzielano pomocy merytorycznej szkołom przyjmującym imię pisarza (m.in. Szkole Podstawowej w Oblęgorku). Konsultowano przygotowane do publikacji li-

sty pisarza wydawane przez Instytut Badań Literackich PAN oraz pracę dyplomową na temat społecznej percepcji muzeum. W październiku odbyła się w muzeum promocja książki Tadeusza Wiącka *Gniazdo rodzinne*, opartej w znacznej mierze na materiałach dotyczących Oblęgorka udostępnionych przez pracowników muzeum.

W ramach 20-dniowej praktyki uczniów Technikum Terenów Zieleni w Gdańsku kontynuowano prace pielęgnacyjne w parku (m.in. zabezpieczenie roślin przed szkodnikami poprzez wysypanie na podłoże kory). Nad strumykiem posadzono paprocie przeniesione z lasu, a obok pałacyku – ozdobne krzewy.

KALENDARIUM

- 24 I Seans filmowy w rocznicę powstania styczniowego, połączony z prezentacją wybranych eksponatów.
- 27 I Wykład prof. Anny Różyckiej-Bryzek z Uniwersytetu Jagiellońskiego *Ikona. Geneza, sens ideowy, funkcje liturgiczne* połączony z charakterystyką ikon na wystawie.
- 16 II „Pożegnanie z wystawą”. Koncert muzyki liturgicznej w wykonaniu zespołu „Ikonostas” przy Parafii Prawosławnej w Krakowie pod dyrekcją Wiesława Trzpisia – na wystawie ikon z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie. Wystawę czynną w dniach 13 X 1994 – 20 II 1995 zwiedziło 3670 osób.
- 9 III Wieczór literacko-muzyczny „Muzyka – dobra siostra” w pałacu zorganizowany przez Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego: referat Kazimierzy Zapałowej *Motywy muzyczne w twórczości Stefana Żeromskiego*, ilustrowany utworami E. Griega, L. v. Beethovena, F. Chopina, J. Brahmsa, J. S. Bacha i A. Kurylewicza.
- III Zakończenie restauracji stropu ramowego z obrazami w apartamencie biskupim w pałacu podjętej w końcu 1989 r. (13 IV – odbiór komisyjny obrazu środkowego ze sceną sądu nad arianami).
- 16 III Otwarcie wystawy *Jan Matejko – warsztat artysty* ze zbiorów Domu Jana Matejki w Krakowie.
- 21 III „Wieczór na Zamku”: koncert kameralny (utwory L. v. Beethovena, J. S. Bacha i G. Haendla) w wykonaniu Collegium Musicum przy Filharmonii im. Oskara Kolberga w Kielcach oraz solistów z Filharmonii Lubelskiej. W przerwie – prelekcja Marty Pieniążek-Samek *Podróż sentymentalna Usenera*.
- 4 IV Impreza w rocznicę powstania kościuszkowskiego: prelekcja Jana Głównki *Kieleckie aspekty Panoramy Racławickiej* oraz filmy *Powstanie kościuszkowskie*, *Pole bitewne* (Racławice), *Inżynier Kościuszkowski*.
- 6–11 IV Odsłonięcie belki podciągowej (tragazera) w dolnej sieni pałacu.
- 25 IV „Spotkania z ciekawymi ludźmi”: *Gawędy galicyjskie* red. Leszka Mazana na wystawie *Jan Matejko – warsztat artysty*.
- 9 V – 20 VII Kontynuacja prac przy odwodnieniu spichlerza od strony ogrodu pałacowego.
- 12 V Sesja naukowa „Śladami Józefa Piłsudskiego” zorganizowana w 60. rocznicę śmierci Marszałka przez Dział Historii i Kieleckie Tow. Naukowe w skrzydle pn. pałacu (m.in. referaty pracowników muzeum: Jana Głównki, Tadeusza Kosińskiego, Lidii Michalskiej-Brachy, Kazimierzy Zapałowej i Krzysztofa Urbańskiego), połączona z projekcją archiwalnego filmu *Pogrzeb Marszałka Józefa Piłsudskiego 12 V 1935 r.* (produkcja PAT, komentarz prof. Tomasz Nałęcz) oraz zwiedzaniem sanktuarium Piłsudskiego w pałacu. Sesji towarzyszył pokaz tryptyku Stanisła-

- wa Batowskiego i fotografii oraz wydawnictw, monet, medali i odznak.
- 15 V „Wieczór na Zamku”: występy Kwartetu „Modigliani” z Lozanny (utwory F. Mendelssohna-Bartholdy’ego, J. Brahmsa, W. A. Mozarta) i spotkanie przy obrazie Maksymiliana Gierymskiego *Pejzaż z sosnami* (Alojzy Oborny).
- 6 VI „Wieczór na Zamku”: recital Wandy Wiłkomirskiej (skrzypce) z towarzyszeniem fortepianu (Tadeusz Chmielewski) – utwory J. Brahmsa, L. v. Beethovena, K. Szymanowskiego i M. Ravela.
- 6 VI Impreza *Tradycje niepodległościowe na Kielecczyźnie* z cyklu „Muzealne spotkania z historią”: referaty Jana Głównki, Tadeusza Kosińskiego, Lidii Michalskiej-Brachy i Anny Myślińskiej na temat wydarzeń 1914 r. w Kielcach.
- 7 VII Otwarcie ekspozycji *Józef Piłsudski w Kielcach* w dawnej Sali Sztandarowej i kaplicy przy Sanktuarium Marszałka Józefa Piłsudskiego w pałacu.
- 6 VIII Zamknięcie wystawy *Jan Matejko – warsztat artysty*. Wystawę czynną od 16 marca zwiedziło 4276 osób.
- 21 VIII – 9 XI Prace przy modernizacji kotłowni centralnego ogrzewania w pałacu.
- 7 IX Otwarcie wystawy *Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich*.
- 22 IX Wieczór literacko-wspomnieniowy *Śladami starszego kolegi* w Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego z udziałem pisarzy – absolwentów Gimnazjum im. Stefana Żeromskiego w Kielcach, połączony z kiermaszem ich książek.
- IX Podstemplowanie zagrożonego odcinka muru okalającego pałacowy ogród od strony ul. Kapitulnej.
- IX–XI Badania architektoniczne (zespół pod kierownictwem Jakuba Lewickiego) i strygraficzne (Małgorzata Osełka) w apartamencie biskupim pałacu.
- 5 X „Wieczór na Zamku”: sonaty F. Chopina, C. Debussy’ego, K. Szymanowskiego i W. Lutosławskiego w wykonaniu Saskii Dams (wiolonczela) i Artura Jaronia (fortepian). W przerwie koncertu prezentacja przez Alojzego Obornego obrazów S. Wyspiańskiego.
- 17 X „Spotkania z ciekawymi ludźmi”: Leonard Pietraszak, aktor i kolekcjoner współczesnego malarstwa.
- 25 X „Wieczór na zamku”: duet fortepianowy Włodzimierza Kutrzeby i Artura Jaronia (utwory W. A. Mozarta, F. Schuberta, J. Brahmsa i W. Gawrylina), połączony z prelekcją Iwony Rajkowskiej *Plastyczny teatr Tadeusza Kantora* przy obrazie *Kobieta z parasolką*.
- 9 XI Impreza *W kręgu polskiej symboliki patriotycznej* z cyklu „Muzealne spotkania z historią”: referaty Włodzimierza Dubieła, Jana Głównki, Danuty Krawczyk, Lidii Michalskiej-Brachy, Anny Myślińskiej i Janiny Skotnickiej.
- 16 XI Spotkanie na wystawie *Myślistwo XVI–XIX w. ze zbiorów muzeów lwowskich*: prelekcje Elżbiety Jeżewskiej *Sceny myśliwskie w malarstwie* i Pawła Króla o zwierzętach łownych. Tematem spotkań 5 i 7 XII na wystawie były zależności zwierzyny łownej od środowiska oraz występowanie bobrów na Kielecczyźnie.
- 20 XI Uroczystość wręczenia stypendiów im. Andrzeja Radka 26 absolwentom szkół podstawowych województw kieleckiego i tarnobrzeskiego – w pałacu.
- 23 XI Posiedzenie Rady Muzealnej pod przewodnictwem prof. Andrzeja Rottermunda.
- 28 XI Otwarcie wystawy *Grafika Stefana Mrożewskiego ze zbiorów Muzeum Narodowego w Kielcach* w Polskim Instytucie Kultury w Berlinie.
- 28 XI „Wieczór na Zamku”: utwory Jana z Lublina, W. A. Mozarta, H. M. Góreckiego, R. Twardowskiego i A. Panufnika. W przerwie Jan Głównka oprowadził po sanktuarium Piłsudskiego.
- 4 XII – 29 I 1996 Pokaz pięciu dzieł malarstwa pejzażowego w Banku PKO przy ul. Sienkiewicza w Kielcach, zapoczątkowująca cykliczną prezentację sztuki dawnej i współczesnej ze zbiorów muzeum.
- 27 XII „Wieczór na Zamku”: występ Collegium Musicum pod dyrekcją Jana Burka, z udziałem Magdy Gosek (sopran) i Konstantego Wileńskiego (fortepian) – *Concerto grosso* A. Corellego oraz kolędy i pastorałki.
- Ofiarodawcami dzieł sztuki i innych cennych przedmiotów dla Muzeum Narodowego w Kielcach w 1995 r. były następujące osoby,

którym w tym miejscu składamy serdeczne podziękowania:

Adam Błaut i Józef Kołodziejczyk z Kielc (plan więzienia w Kielcach z 1941 r.), Bogumił Bryczek z Kielc (paszport z 1940 r.), Stanisław Dulęba z Kielc (przedmiot użyczony na wystawę *Pokolenie nadziei. Kielczanie 1918–1939*), Andrzej M. Gajzler z Krakowa (fotografie rodzinne i wapienników w Jaworzni z lat 20. XX w.), Henryk Gawłowski z Kielc (obraz K. Szermętowskiego), Alicja Kozłowska z Kielc (wydawnictwa z lat 40. XX w.), Waclaw Lorek z Kielc (monety okazjonalne z 1994 i 1995 r.), Teresa i Jan de Mezerowie z Warszawy (*W pustyni i w puszczy* H. Sienkiewicza, wyd. 1912 z dedykacją autora), Maria Michajłów-Wałach z Krakowa (obrazy

Stanisława Wałacha), Katarzyna Pawłowska z Warszawy (materiały po Janie Czarnockim), Zdzisław Słota z Anglii (materiały związane z udziałem w II wojnie światowej), Wanda Szczygieł z Włodawy (druki urzędowe i okolicznościowe, pocztówki), Zhang Zhenhui z Pekinu (biografia Sienkiewicza w jęz. chińskim z 1991 r.), Marianna Żechowska z Książa Wielkiego (rysunki i obrazy Stefana Żechowskiego) oraz pracownicy muzeum (znaczek pamiątkowy 1905/1906 r., łyżeczka związana z 4 PP Leg. w Kielcach, plakietka S. Staszica, fotografie Edmunda Massalskiego z 1954 r., przedmioty użyczone na wystawę *Pokolenie nadziei...*, wydawnictwa podziemne z lat 80. XX w., materiały 29. Marszu Szlakiem Kompanii Kadrowej, 1994).

MUZEJA REGIONALNE

MUZEUM REGIONALNE W PIŃCZOWIE

Oprócz trzech stałych ekspozycji (*Pradzieje Ponidzia, Pińczów – historia miasta, Adolf Dygasiński – życie i twórczość*) czynnych było pięć wystaw czasowych: *Katyń 1940, Pocztówki świąteczne* (stare pocztówki z życzeniami świątecznymi z kolekcji Izabeli i Stanisława Śliwów z Wodzisławia), *Kamyk na szańcu* (tradycje pińczowskiego harcerstwa – wystawa autorstwa Barbary Wachowicz), *Tradycje lotnicze Ponidzia* (wystawa fotograficzna przygotowana przez Jana Góreckiego), *Moje hobby* (fotografie Stanisława Kozioła). Frekwencja wyniosła 7050 osób.

W oparciu o ekspozycję przeprowadzono 39 lekcji historii dla 860 uczniów szkół podstawowych i średnich, zorganizowano 4 spotkania (m.in. z prof. Waclawem Urbanem – *Szkoły pińczowskie od średniowiecza po 1795 r.*) oraz 18 imprez muzycznych i plastycznych z udziałem miejscowej młodzieży oraz zaproszonych solistów i zespołów. W imprezach wzięło udział 2500 osób. Przygotowano audycje telewizyjne o tradycjach kamieniarskich Pińczowa, zabytkowej rzeźbie nagrobkowej, synagodze i łaźniach. Muzeum sprawowało opiekę nad synagogą i lapidarium rzeźby nagrobkowej na cmentarzu. W trakcie konserwacji znajduje się kamienny ołtarz z synago-

gi; ze środków społecznych (kwesta na cmentarzu) i miejskich zabezpieczono dwa XIX-wieczne nagrobki.

Zbiory muzeum powiększyły się o materiały źródłowe dotyczące Roju „Zbigniewowo” Szarych Szeregów w Pińczowie oraz 2 PP Leg. Jednocześnie przekazano Centralnemu Muzeum Morskiemu w Gdańsku łódź-dżubankę wyłowioną w latach 70. w starorzeczu Nidy; powodem tej decyzji był brak możliwości konserwacji tego unikatowego znaleziska.

MUZEUM IM. „ORLA BIAŁEGO” W SKARŻYSKU-KAMIENNEJ*

Muzeum dokumentuje historię miasta i regionu w XIX i XX w. Specyfiką zbiorów są XX-wieczne militaria.

Wystawy stałe znajdują się w zabytkowym budynku z lat 30. XIX w. – dawnej siedzibie Zawiadowcy Huty „Rejów”. W piwnicach urządzona jest ekspozycja sztuki odlewniczej i wyrobów kowalstwa wyprodukowanych w odlewniach i zakładach obróbki żelaza Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Można tu również zobaczyć makietę wielkie-

* Opracowano na podstawie materiałów inż. Andrzeja Langego, dyrektora muzeum.

go pieca staszycowskiego Huty „Rejów” z lat 1836–1838, którego pozostałości znajdują się nie opodal muzeum.

Najnowszej historii Skarżyska poświęcone są dwie ekspozycje:

- *70 lat Skarżyska-Kamiennej. Ludzie, fakty, zdarzenia.* Wystawa zorganizowana z okazji 70. rocznicy nadania praw miejskich przedstawia m.in. dokumenty związane z utworzeniem w dniu 28 grudnia 1922 r. miasta Kamiennej i z budową Państwowej Fabryki Amunicji, liczne fotografie i pamiątki (np. sztandar Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”). Część ekspozycji zajmuje wystawa biograficzna poświęcona Florianowi Barcińskiemu, byłemu rektorowi Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, który urodził się i spędził lata młodości w Skarżysku.
- *Martyrologia mieszkańców Skarżyska-Kamiennej i okolic* – wystawa ilustrująca terror okupanta podczas II wojny światowej, m.in. masowe egzekucje członków konspiracyjnej organizacji „Orzeł Biały”, obóz pracy przymusowej przy dawnej Państwowej Fabryce Amunicji przejętej przez niemiecki koncern zbrojeniowy „Hasag”, liczne pacyfiki. Zgromadzono tu dokumenty i osobiste pamiątki ofiar, listy z obozów, grypsy z więzień itp.

Szczególnie miejsce zajmują ekspozycje związane z wojskowymi i partyzanckimi działaniami zbrojnymi podczas II wojny światowej:

- *Wojsko Polskie do 1939 r. i w Wojnie Obronnej.* Na wystawie prezentowana jest broń, elementy wyposażenia i umundurowania żołnierzy Wojska Polskiego oraz odznaczenia pułkowe, osobiste dokumenty żołnierzy Września 1939 r., obrońców Westerplatte. Do ciekawszych eksponatów należy polski karabin przeciwpancerny UR-35 oraz polski pistolet VIS, a także różnego typu amunicja wyprodukowana w okresie międzywojennym w zakładach skarżyskich.
- *Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie.* Plansze i eksponaty demonstrują udział polskich formacji wojskowych w kampanii francuskiej, w bitwie o Narwik, pod Tobrukiem, Monte Cassino, Falaise – mundury, odznaczenia bojowe i dokumenty żołnierzy 2 Korpusu, m.in. pamiątki po Marianie Prusie (Monte Cassino) i Marku Gieleniewskim (Falaise). Znajdują się tu również

urny z ziemią z Cmentarza Wojskowego Monte Cassino i z grobu gen. Władysława Sikorskiego.

- *I Armia Wojska Polskiego.* Wystawa nawiązuje do okresu powstania i szlaku bojowego I Dywizji im. T. Kościuszki (późniejszej I Armii Wojska Polskiego) i prezentuje dokumenty, części umundurowania, elementy wyposażenia wojskowego oraz odznaczenia bojowe.
- *Ruch Oporu.* Tematem wystawy jest działalność oddziałów partyzanckich Armii Krajowej oraz Armii Ludowej i Batalionów Chłopskich na Kielecczyźnie. Do ciekawszych eksponatów należą: angielski pistolet maszynowy „Sten” oraz wyprodukowana konspiracyjnie w Suchedniowie jego replika, wytwarzany w warunkach polowych pistolet maszynowy KIS oraz uzyskany ze zrzutu granatnik przeciwpancerny produkcji angielskiej „Piat”.

Z powyższymi wystawami koresponduje ekspozycja *Uzbrojenie Ludowego Wojska Polskiego* oraz pokaz plenerowy sprzętu bojowego – będące przeglądem powojennego uzbrojenia Wojska Polskiego, np. amunicji artyleryjskiej i zapalników różnych typów, pocisków raketowych, ciężkich karabinów maszynowych, dalmierzy artyleryjskich itp. W plenerowym pokazie na powierzchni ponad 2 ha zgromadzono wiele rodzajów i typów ciężkiego sprzętu bojowego: działa artyleryjskie, przeciwpancerne i przeciwlotnicze, wyrzutnie raketowe, czołgi, wozy pancerne i samochody wojskowe różnego przeznaczenia, amfibie, śmigłowce i samoloty bojowe. Do szczególnie interesujących obiektów należą: pełnomorski kuter torpedowy, myśliwce bombardujące MIG 21 i SU 7 oraz samolot transportowy IŁ 16, którego wnętrze jest udostępnione zwiedzającym.

W 1995 r. czynnych było kilka wystaw czasowych:

- *Podobwód Armii Krajowej „Morwa” w Skarżysku-Kamiennej.* Wystawa czynna od 1992 r., przedstawia strukturę organizacyjną podobwoду, oryginalne rozkazy, raporty i instrukcje, fotografie i dokumenty dowódców i żołnierzy, broń partyzancką. Interesującym eksponatem jest radiodbiornik skonstruowany przez ppor. Stefana Łu-

- czyńskiego ps. „Łuk”, służący do nasłuchu radiowego.
- „Ponury” – „Nurt” – *ich żołnierze*. Wystawa składająca się z fotogramów i plansz przedstawiających historię Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej pod dowództwem mjra Jana Piwnika „Ponurego”, a następnie mjra Eugeniusza Kaszyńskiego „Nurta”, została przekazana muzeum w 1991 r. przez Zarząd Główny Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej (zob. kroniki muzealne 1991–1994). Była ona pokazywana w kilkudziesięciu miastach w Polsce, wzbudzając duże zainteresowanie. Jesienią 1995 r. odwiedziła Muzeum Regionalne w Iłży.
 - *This is America* – pokaz fotogramów i plansz ukazujących współczesną Amerykę, jej gospodarkę, kulturę, różnorodność etniczną i kulturową. Wystawa pozyskana z Konsulatu Generalnego Stanów Zjednoczonych AP w Krakowie była uzupełnieniem pokazu współczesnego munduru i wyposażenia *US Army* ze zbiorów własnych muzeum.
 - *Broń partyzancka* – wystawa zorganizowana przy współpracy z miejscowym środowiskiem żołnierzy Armii Krajowej, była ekspozycja w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Starachowicach.
 - *Socrealizm w Polsce* – wystawa urządzona w III Liceum Ogólnokształcącym w Skarżysku-Kamiennej przedstawiła w dokumentach, fotografiach, obrazach i grafice

oraz publikacjach specyficzne zjawisko w kulturze przełomu lat 40. i 50.

Dla nowego muzeum „Więzienie kieleckie” otwartego w sierpniu 1995 r. przekazano kilkanaście eksponatów, m.in. narzędzia tortur, grypsy z więzienia, dokumenty więźniów. Do ciekawszych eksponatów należy oryginalny dowód rejestracyjny samochodu biorącego udział w słynnej akcji rozbicia więzienia przez oddział mjra Antoniego Hedy, ps. „Szary”.

W 1995 r. zbiory muzeum powiększyły się o 40 obiektów, m.in. o militaria z okresu II wojny światowej (niemiecki czołg, angielskie granatniki p-panc.). Przy pomocy studentów WAT w Warszawie poddano bieżącej konserwacji obiekty w stałej ekspozycji terenowej. Frekwencja w 1995 r. wyniosła około 21 000 osób.

MUZEUM REGIONALNE W WIŚLICY

Istniejąca od 1962 r. stała ekspozycja archeologiczno-historyczna została wzbogacona o pokaz *Pradzieje okolic Wiślicy*, który wykonali systemem gospodarczym autorzy scenariusza nowej ekspozycji: Waldemar Gliški, Czesław Hadamik i Jacek Koj. W odróżnieniu od dotychczasowej prezentacji zabytków w gablotach, zastosowano pokaz przestrzenny, umieszczając poszczególne obiekty na kilku poziomach odpowiadających ich chronologii, począwszy od epoki kamienia (neolitu) po wczesne średniowiecze. W tym celu wykona-

Ryc. 5. Fragment stałej ekspozycji w Muzeum Regionalnym w Wiślicy z nowym pokazem przestrzennym *Pradzieje okolic Wiślicy*

no plastyczną makietę z odpowiednio zabarwionymi profilami, w których umieszczono model półziemianki-szałasu (kultura przeworska) oraz pochówki (jamowy i popielnicowy) zrekonstruowane w oparciu o dokumentację znalezisk grobowych z okolic Wiślicy. W przyszłości pokazowi temu będą towarzyszyć plansze dokumentujące osadnictwo i stanowiska archeologiczne w okolicach Wiślicy. Dydaktyczne walory nowej ekspozycji podnosi plastyczne wyobrażenie (obraz olejny na płótnie) osady neolitycznej. Na wystawie zastosowano oświetlenie halogenowe. Prace sfinansował Urząd Gminy w Wiślicy. Frekwencja w 1995 r. wyniosła 1190 osób.

W dniu 17 września w Wiślicy przebywali uczestnicy ogólnopolskiej konferencji naukowej *Chryścianizacja Europy. Wiślica – badania, fakty, hipotezy*, zorganizowanej przez Regionalny Ośrodek Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Kielcach w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa. Zwiedzili oni ekspozycje w muzeum, kolegiacie i w pawilonie przy ul. Batalionów Chłopskich oraz zapoznali się z wynikami badań ratowniczych i

weryfikacyjnych na tzw. Regii; na spotkaniu w Domu Długosza dokonano podsumowania dwudniowej konferencji.

MUZEUM REGIONALNE W SZYDLÓWIE

Pogłębia się proces degradacji tej placówki. Od 1991 r. muzeum gnieździ się w „Skarbczyku” razem z Biblioteką Publiczną Gminy Szydłów, przeniesioną z niszczejącej synagogi. Ekspozycję ścieśniono na piętrze, likwidując pokazy: archeologiczny i etnograficzny oraz medali, za to ozdobiono ją kwiatami. Wobec braku magazynu, muzealia złożono w piwnicy, przy kotłowni. W symbiozie z biblioteką muzeum pełni funkcję podrzędną. Urząd Gminy nie zamierza realizować gotowego od dwóch lat scenariusza nowej ekspozycji muzealnej (autorstwa Jana Głównki), ani remontować zagrzybionego budynku. W dniu 1 września nastąpiła kolejna zmiana kierownika połączonych placówek: została nim mgr Iwona Baran, historyk. W 1995 r. muzeum zwiedziło 387 osób; z dwóch lekcji skorzystało 32 uczniów.

B. Paprocki

MUSEUM CHRONICLE 1995

The main task in 1995 was the preparation of the exhibition *German Art 1450–1800 in the Polish collections*, which engaged the departments of Handicraft, Painting and Sculpture, Graphic Art, Numismatic Collections, Publications, and the conservation workshop. During one year a nationwide survey was made, a catalogue with almost 1000 items was prepared, and the majority of exhibits was brought in. The exhibition was financed by the Foundation of the Polish-German Co-operation. It was planned to be opened in the early 1996.

The following permanent exhibitions were open to the public in the Palace: *Historic Interiors*, *Gallery of Polish Painting and Ornamental Art*, *Old European and Oriental Armament*, *Sanctuary of Marshal Józef Piłsudski* (with an accompanying exhibition *Józef Piłsudski in Kielce*), and at the Marketplace: natural science, contemporary folk art exhibitions as well as the archaeological exhibition (*Kielce Region in the Middle Ages*).

The temporary exhibitions included that of icons from the collections of the National Museum in Cracow, and two new ones: *Jan Matejko – the artist's atelier*, which presented the collections of the Jan Matejko House in Cracow (objects from the artist's collection and his drawing and oil sketches); *Hunting in the 16th and 19th centuries from the Collections in Lvov* – an exhibition of hunting arms from the ample collections of the Lvov Historical Museum (175 pieces of European arms, supplemented with works of painting, graphic art and handicraft as well as numerous trophies).

The Museum participated in the celebrations of Stefan Żeromski's Year (130th anniversary of birth in 1994 and 70th anniversary of his death in 1995), 270th anniversary of the establishment of the Stefan Żeromski Grammar School in Kielce, as well as 30th anniversary of the Stefan Żeromski's School Years. The Museum co-operated in the preparation of exhibitions in Warsaw and Nałęczów. Besides, scholarly sessions and literary and music soirées were organised in Kielce. The Museum made efforts to have a plaque placed on the elevation of the former grammar school. It commemorates schools existed in that building in the years 1727–1961.

The Museum also helped organise an exhibition in the former prison at Zamkowa Street in Kielce. Its active organiser was the Kielce branch of the World Union of the Soldiers of the Home Army.

The restoration (lasting from 1989) of the framed ceiling with paintings (such as the scene of the Diet Trial of the Arians in 1638) in the bishop's apartment in the Palace was completed. Besides, architectural examination made in those rooms revealed details of the old system of heating, communication, and furnishing. The boiler room for central heating was modernised. Oil heating was introduced, which radically decreased emission of substances noxious for the Palace.

Among numerous gifts for the Museum (596 objects from 28 people) mention should be made of source materials belonging to the distinguished geologist Jan Czarnocki, given by his daughter Katarzyna Pawłowska and 45 drawings and paintings of Stefan Żechowski presented by the artist's widow, Marianna. Many donors gave the Museum documents and souvenirs hoping that the new exhibition *History of Kielce* would be opened. However, due to the lack of funds the exhibition was not prepared.

The successive 18th number of the Annual was published. It contained mostly studies based on the sources of the history of Kielce and its region as well as a richly illustrated catalogue of hunting arms from the Lvov Historical Museum. The Museum of Stefan Żeromski's School Years published a bibliophilic print of the poetry and thoughts of Jerzy Korey-Krzeczowski (graduate of the Stefan Żeromski Grammar School in 1939) entitled *Ripe Weather*.

In 1995 the Museum together with its branches was visited by 83,100 people; in educational activities (145 lessons, 56 lectures, 59 film shows), music and literary events, popular

science sessions and others participated additionally 11,336 people. Of particular interest for the public were, as usual, "Soirées in the Castle" with the participation of chamber music groups (e.g. quartet "Modigliani" from Losanne) and soloists (e.g. the violinist Wanda Wilkomirska); these events were combined with the presentation of works of art from the collections of the Museum. Another educational activity addressed to young people was "Museum Encounters with History".